

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 63 · 26. mars
Sesjonen 2024–2025

Møte onsdag den 26. mars 2025 kl. 10

President: Nils T. Bjørke

Dagsorden (nr. 63):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:26]: Representantane Une Bastholm og Nils-Ole Foshaug, som har vore permitterte, har igjen teke sete.

Det ligg føre ei rekkje permisjonssøknader:

- frå representantane Tone Wilhelmsen Trøen, Ragnhild Male Hartviksen, Himanshu Gulati, Tobias Hangaard Linge, Kathy Lie, Helge André Njåstad, Silje Hjemdal, Tove Elise Madland, André N. Skjelstad, Jorodd Asphjell, Kirsti Leirtrø, Truls Vasvik og Lene Westgaard-Halle om permisjon i dagane 31. mars og 1. april – alle for å delta i Nordisk råd sin temasesjon i Finland
 - frå Senterpartiet si stortingsgruppe om permisjon for representanten Willfred Nordlund i tida frå og med 30. mars til og med 5. april for å delta på Arctic Encounter i Alaska, USA, på vegner av delegasjonen for arktisk parlamentarisk samarbeid
- Presidenten vil tilrå at desse søknadene vert handsama straks og innvilga. – Det er vedteke.

Frå fyrste vararepresentant for Akershus, Tore Grobæk Vamraak, ligg det føre søknad om fritak frå å møta i Stortinget under representanten Tone Wilhelmsen Trøen sin permisjon, av velferdsgrunnar.

Etter forslag frå presidenten vart samrøystes vedteke:

1. Søknaden vert handsama straks og innvilga.
2. Følgjande vararepresentantar vert innkalla for å møta i permisjonstida slik:
For Akershus: Kari Sofie Bjørnsen, Anita Patel, Liv Gustavsen og Rita Hirsum Lystad 31. mars–1. april
For Buskerud: Audun Hammer Hovda 31. mars–1. april
For Hordaland: Sigbjørn Framnes og Stig Atle Abrahamsen 31. mars–1. april
For Nordland: Trine Fagervik 31. mars–2. april
For Rogaland: Marte Eide Klovning 31. mars–1. april
For Nord-Trøndelag: Guro Holm Skillingstad 31. mars–1. april
For Sør-Trøndelag: Steinar Krogstad og Kristian Torve 31. mars–1. april
For Vestfold: Camilla Maria Brekke og Henning Wold 31. mars–1. april

Presidenten [10:02:35]: Representanten Hege Bae Nyholt vil setja fram eit representantforslag.

Hege Bae Nyholt (R) [10:02:53]: På vegne av stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Mímir Kristjánsson og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om en kritisk gransking av skjerm i skolen.

Presidenten [10:03:02]: Representanten Sofie Marhaug vil setja fram eit representantforslag.

Sofie Marhaug (R) [10:03:20]: På vegne av Rødt-representantene Geir Jørgensen, Tobias Drevland Lund, Mímir Kristjánsson, Marie Sneve Martinussen og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om å forhindre rutekutt og prisøkning i kollektivtransporten.

Jeg ber om at forslaget behandles etter Stortingets forretningsorden § 39 c, altså at det hastebehandles.

Presidenten [10:03:50]: Representanten Sigrid Zurbuchen Heiberg vil setja fram eit representantforslag.

Sigrid Zurbuchen Heiberg (MDG) [10:04:04]: På vegner av meg sjølv og representantane Une Bastholm og Irene Ojala vil eg setja fram eit representantforslag om å gjeninnføra heistilskot for å sikra at fleire eldre og personar med funksjonsnedsetjingar kan bu i eigen bustad lenger.

Presidenten [10:04:21]: Representanten Sveinung Rotevatn vil setja fram eit representantforslag.

Sveinung Rotevatn (V) [10:04:36]: På vegner av representantane Guri Melby, Grunde Almeland, Ola Elvestuen og meg sjølv vil eg setje fram eit forslag om å suspendere norsk bistand til Rwanda som følgje av landet si rolle i konflikten i Den demokratiske republikken Kongo.

Presidenten [10:04:48]: Representanten Grunde Almeland vil setja fram eit representantforslag.

Grunde Almeland (V) [10:05:04]: På vegne av representantane Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Abid Raja, Ola Elvestuen, André N. Skjelstad, Ingvild Wettrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo og meg selv ønsker jeg å sette fram et representantforslag om en inkluderende skolehverdag, et forpliktende samarbeid for å bekjempe mobbing og utrygt skolemiljø.

Presidenten [10:05:22]: Representanten Bård Hoksrud vil setja fram eit representantforslag.

Bård Hoksrud (FrP) [10:05:37]: På vegne av Fremskrittsparti-representantene Morten Wold og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om erstatning til ofrene i Varhaug-saken.

Presidenten [10:05:46]: Representanten Sigbjørn Gjelsvik vil setja fram eit representantforslag.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [10:06:00]: På vegner av representanten Mona Fagerås og meg sjølv vil eg fremje eit representantforslag om tiltak for ei meir seriøs drogsjenæring.

Presidenten [10:06:11]: Forslaga vil verta hand-sama etter reglementet.

Sak nr. 1 [10:06:20]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:06:22]: Stortinget fekk måndag melding frå Statsministerens kontor om at statsminister Jonas Gahr Støre vil møta til munnleg spørjetime.

Statsministeren er til stades, og me er klare til å byrja den munnlege spørjetimen.

Me byrjar då med det første hovudspørsmålet, frå representanten Henrik Asheim.

Henrik Asheim (H) [10:06:44]: I 2024 ventet pasienter i snitt nesten to uker lenger på helt nødvendig helsehjelp enn det de gjorde i 2021. Samtidig opplever stadig flere pasienter å få avslag på behandling. Situasjonen i helsetjenesten er alvorlig. Våren 2024 lanserte regjeringen derfor ventetidsløftet, som helseministeren mener skal bidra til å få ned igjen de rekordlange ventetidene, som altså har kommet på denne regjeringens vakt.

For to uker siden hadde NRK en sak hvor de intervjuet tillitsvalgte ved norske sykehus som opplever ventetidsløftet som et valgkampstunt fra Arbeiderpartiet. De ansatte må jobbe mye overtid for å ta ned de økte ventetidene før valget i september. Det kreves også ukentlig rapportering til helseministeren. Dagens Medisin kunne i dag fortelle at ventetidsløftet har ført til mer rapportering og byråkrati i sykehusene. Anslag fra elleve sykehus og ett helseforetak viser at det bare i uke ti til sammen ble brukt mer enn 44 ukesverk på rapportering av ventetider til departementet. Det skjer altså til tross for at helseministeren nylig garanterte at det skulle bli slutt på tidstyver og byråkrati i sykehusene.

Det har snart vært fire år med uforutsigbar styring av sykehusene, svekket samarbeid med private og reduksjon i sykehusenes mulighet til å få mer betalt for å behandle flere pasienter. Resultatet av denne politikken er det først og fremst pasientene som merker, men nå også de ansatte – ved økte ventetider, lengre helsekøer og flere fristbrudd kombinert med at tillitsvalgte over hele landet beskriver et høyt arbeidspress i det de selv omtaler som et valgkampstunt. Mener statsministeren

at ventetidsløftet er en bærekraftig måte å styre sykehusene på, eller vil han ta advarslene fra tillitsvalgte i helse-tjenesten på alvor?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:08:40]: Ventetidsløftet er ikke en måte å styre sykehusene på. Det som ligger til grunn for å styre sykehusene, er et politisk synspunkt om at helse er noe vi stiller opp for sammen i det store spleiselaget som er velferdsstaten. Vi finansierer sykehusene sammen, vi har et samarbeid mellom private og offentlige tjenester som bestemmes ut fra hvordan vi bruker ressursene best, så vi kan nå flest mulig pasienter. Vi blir flere eldre og har flere sammensatte helseutfordringer, noe som krever at vi har god styring på det. En del av det å styre sykehusene godt er å følge med på ventetidene.

Ventetidene begynte å øke i 2017. Da var det en annen regjering som styrte. Vi sto da i en tid med fastlegekrise, hvor flere titusen nordmenn mistet tilgangen til fastlege. Det ble gjort altfor lite, og ventetidene begynte å øke. Det skjøt selvfølgelig også fart under pandemien, hvor en lang rekke behandlinger ble satt til side – det hadde ikke en politisk årsak. Denne helseministeren hadde handlekraft til å si, på god norsk maner, at det nå må tas grep for å få ventetidene ned. Vi får akutt behandling i norske sykehus, men på en del områder venter man på å få tillyst behandling. Helseministeren har inngått en bredt forankret avtale med dem som jobber i sykehusene. Vi gjør en rekke grep for å bruke ressursene bedre. Sykehusene tar i bruk ny teknologi, og de tillater dem som jobber der, til frivillig å jobbe ekstra for å få ventetidene ned. Det er en utfordring og krevende for dem som jobber der, men tilbakemeldingene er gjennomgående veldig positive fordi vi jobber på nye måter. Dette er også med på å fornye måtene man jobber på, og vi ser at det gir resultater.

Nå er det færre som venter, og vi er i ferd med å se at også ventetidene i noen av de sentrale regionene går ned. Jeg er trygg på at vi kommer til å nå målet om å få ventetidene ned samtidig som vi styrer og finansierer sykehusene våre godt.

Henrik Asheim (H) [10:10:42]: Lange ventetider er først og fremst alvorlig fordi det fører til smerter og bekymring, ofte for den som er syk, men også for de pårørende. Det er jo heller ingen som er uenig i at man må få ned ventetidene, særlig ettersom de har økt med tolv dager i snitt de siste tre årene. Det denne debatten handler om, er hvordan man best oppnår det resultatet etter at man da har fått en eksplosjon i ventetidene. Arbeiderpartiet har altså dessverre ikke gjort noe med dette de foregående tre årene, men så, når det nærmer seg valg, blir man veldig opptatt av å få ned ventetidene.

Dette er ikke først og fremst Høyres analyse, det er de ansatte i helsetjenesten som nå er så lei av regjeringens manglende styring, etterfulgt av skippertak, at de altså ser seg nødt til å gå til pressen. Fagforbundets foretakstillitsvalgte ved St. Olavs hospital, Jon Olav Berdahl, sier til NRK:

«Det kan virke som et valgkampstunt fra Vestre.

Det er det vi reagerer på, og vi syns det er et litt for svært tema til å kjøre valgkampstunt på.»

Jeg skjønner at statsministeren kanskje ikke først og fremst vil svare meg, men hva vil han svare Berdahl?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:11:45]: Jeg fikk med meg det Berdahl sa, og jeg har sett at veldig mange andre tillitsvalgte har svart ham ved å si at dette er et viktig prosjekt som de slutter opp om. Vi har jo inngått avtaler med de ansattes organisasjoner – det er vår måte å jobbe på – som helhjertet slutter opp om dette.

Dette er ikke et valgkampstunt, dette er noe helseminister Vestre tok tak i, på veldig grundig vis forankret og nå gjennomfører. Så er spørsmålet: Er dette viktig for valget? Ja, det er det. Er det viktig i valg at vi ser på hvordan vi skal styre sykehusene våre, hvordan vi bevilger penger til sykehusene våre, hvordan vi tar ansvar for helse, og hvordan vi løser fastlegekrisen – som vi nå gjør? Flere titusen flere nordmenn får tilgang til fastlege. Det er portvokteren inn til helsevesenet. Vi får løst veldig mange av problemene vi har på helseområdet, hos fastlegen. Det synes jeg det er bra at vi får ta stilling til i valg, og vi tar grep for å få ventetidene ned. De begynte å vokse under regjeringen representanten deltok i, og vi er nå i ferd med å snu den trenden, og det skal velgerne få ta stilling til til høsten.

Henrik Asheim (H) [10:12:53]: Ja, det er jeg helt enig med statsministeren i: Dette skal velgerne få ta stilling til til høsten. Jeg tror de så en borgerlig regjering som fikk ned ventetidene med tolv dager i snitt, og at de har sett en rød-grønn regjering som har økt ventetidene med tolv dager i snitt, så dette gleder vi oss til å diskutere med statsministeren også i valgkampen.

Det er altså slik at frustrasjonen hos de ansatte ikke bare handler om at de må jobbe mer overtid, men også om at rapporteringskravene har blitt ukentlige, og at disse tar opp veldig mye tid. Det er samtidig ikke vilje fra regjeringen til å pålegge helseforetakene å kjøpe mer av den ledige kapasiteten som finnes hos det private. Det er ikke vilje til å endre finansieringen, slik at sykehusene i det minste får mer betalt hvis de behandler flere pasienter. Nå har altså ventetidene stått stille gjennom den perioden man har hatt ventetidsloftet, og helseministeren har lovet at de skal gå ned med 16 dager i snitt ved utgangen av dette året. Med tanke på resultatene og den uroligheten som er i helsesektoren: Vil statsministeren

gjenta helseministerens løfte om at ventetidene skal være redusert med 16 dager i løpet av året?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:13:57]: Det helseministeren sa, er at vi innen utgangen av 2025 skal være tilbake på 2019-nivå. Det er en fin ambisjon, det skal vi strekke oss etter, og det jobber vi for hver dag.

Det er interessant at representanten er veldig skeptisk til rapportering. Jeg synes det er ganske bra at vi går etter og ser på hvordan vi bruker pengene, og at når vi setter oss mål, følger vi opp for å se om de nås. Det skal ikke være overdrevet, men her er det en ekstra innsats som gjøres på et veldig bredt felt, og da vil vi se hvordan det lykkes.

Til dette med å bruke ledig kapasitet: Det er jo høyresidens mantra for alt som handler om kommersielt helsevesen og -tilbud. Det har aldri vært brukt mer ressurser enn nå på å kjøpe tjenester fra private og ideelle og de som bidrar i det spleiselaget som er det norske helsevesenet. Likevel er det sykehusene og helseregionene som bestemmer hvordan man bruker de ressursene best mulig samlet sett. Vi hadde fritt behandlingsvalg, som representanten stadig kommer tilbake til, som økte med 500 pst. fra 2018 til 2021, og da gikk ventetidene opp. Tilbudene skal være både private og offentlige, og de fungerer godt etter hensikten.

Henrik Asheim (H) [10:15:02]: Det er nettopp dette: Statsministeren sier at deres ambisjon er å komme tilbake til 2019-nivå. Det var jo da seks år inn i en borgerlig regjering, og det er det som viser forskjellen på resultatene for denne regjeringen og den forrige regjeringen, men la nå det ligge.

NHO, som også er en av partene i ventetidsloftet, går hardt ut mot regjeringen og helse- og omsorgsministeren, som altså ikke sørger for at man bruker den ledige kapasiteten selv om det har blitt lovet. Det å bruke mer penger på noe er jo ikke noe mål i seg selv. Det som er målet, er å kjøpe mer kapasitet som gjør at ventetidene går ned. Derfor har de bl.a. bedt helseministeren om å legge frem en liste over de nye avtalene som har blitt inngått med helseforetakene – nå er jo statsministeren opptatt av rapportering, så da kan man vel rapportere på det også. Nå omtaler altså NHO helseministeren, siden de ikke får disse svarene, som en pratmaker som ikke følger opp sine egne løfter.

Jeg skal ikke be statsministeren kommentere den karakteristikken, men mener statsministeren at det er mulig å nå målene i ventetidsloftet uten å bruke mer av den ledige kapasiteten hos private?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:16:08]: Når vi bruker penger på å kjøpe tjenester, er det tjenester vi kjøper. Det er da en gjennomgang av spesielle typer

operasjoner, om det kan være ting som private og ideelle aktører særlig kan levere på, som samlet sett bidrar til å gi gode tilbud til befolkningen.

2019 var seks år inn i den regjeringen Asheim satt i, men det var også året før pandemien kom og en lang rekke behandlinger ble satt til side, og vi fikk en unnestetilstand – som det nå ryddes opp i, og som vi tar grep på. Vi ser resultater av ventetidsløftet. Nå er det kortere ventetid innenfor rus og psykisk helse; det har vi fått gode resultater på. Vi ser veldig oppløftende resultater i Helse sør-øst og i Helse vest. Jeg har vært og besøkt mange av de større sykehusene for å se hvordan de jobber, og at resultatene kommer. Dette er vilje til å ta grep for å få ventetidene ned, som er en viktig del av hvordan pasientene får god behandling i Norge.

Presidenten [10:17:10]: Me går vidare til neste hovudspørsmål.

Geir Pollestad (Sp) [10:17:24]: Å styrkja beredskapen i Noreg var ei hovudsatsing frå Senterpartiet då me sat i regjering med Arbeidarpartiet. Styrkt matberedskap, auka sjølvforsyning av mat og ein offensiv landbrukspolitikk for eit landbruk i heile landet har vorte høgt prioritert av både Senterpartiet og Arbeidarpartiet.

Norsk landbruk er fantastisk. Naturressursar både på matjorda og i utmarka vert brukte til å produsera rein og trygg mat. Norske bønder produserer mat i verdsklassen på ein miljøvenleg måte.

Saman har me fastsett eit mål om å auka sjølvforsyninga av mat i Noreg frå 40 til 50 pst. innan 2030. Dette er 25 pst. vekst i norsk matproduksjon. Me har vore einige om at det viktigaste tiltaket for å styrkja norsk matproduksjon er å gjera det meir lønsamt å produsera mat. Me vil ha bønder som ønskjer å satsa på matproduksjon, me vil ha ungdom som ønskjer å ta over garden, og me vil ha eit landbruk i heile landet.

Me har vore einige om at lønsemda i matproduksjonen må opp. Bøndene må tena meir på å vera bønder. Difor har me i denne stortingsperioden fått på plass tre historisk gode jordbruksoppgjer. Me har hatt ein opptrappingsplan for å tetta inntektsgapet mellom bønder og andre grupper i samfunnet. Me har auka overføringane over jordbruksavtalen med 67 pst. og heva det årlege nivået med 12 mrd. kr samanlikna med 2021. Men me er framleis ikkje i mål. Det gjenstår to år av opptrappingsperioden for å tetta inntektsgapet mellom bønder og andre grupper. Spørsmålet mitt til statsministeren er difor: Vil statsministeren sørgja for at jordbruksoppgjere denne våren fylgjer opp den opptrappingsplanen for inntekter i jordbruket som ligg i Hurdalsplattforma?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:19:19]: Først vil jeg takke representanten for en gripende god gjennomgang av politikken vi har stått sammen om. Det har vært et arbeid fra Hurdalsplattformen om at vi skal ta tak i dette. Det skal satses på norsk matproduksjon. Vi skal utjevne inntektsforskjeller. Vi skal ha landbruksoppgjør som går for seg på den ordentlige måten, i forhandlinger med landbrukets organisasjoner.

Vi skal nå beredskapsmål knyttet til selvforsyning. Regjeringens strategi har som mål at selvforsyningsgraden skal økes til 50 pst. Vi skal se landbruket som et bidrag til både verdiskaping, arbeidsplasser og bosetting i hele landet. Den sikkerhetspolitiske situasjonen, som har forverret seg, understreker bare betydningen av beredskap og selvforsyning.

Vi skal nå inn i forhandlinger med landbrukets organisasjoner. Dem forbereder vi grundig. Vi har blitt enige om et tallgrunnlag her i salen – det berømmer jeg representanten for, for det var han en sterk bidragsyter til – som gjør det oppgjøret, tror jeg, ryddig og forutsigbart.

Så svaret er: Ja, vi følger opp det målet vi har hatt i denne regjeringsperioden. Vi skal møte bøndenes organisasjoner på en ryddig og saklig måte. Det er forhandlinger, dette. Det vet representanten. Han har selv hatt ansvaret for det og gjort det på en god måte, og det er en lang rekke forhold som skal inn.

Målet vårt er at vi skal ha en økt produksjon som styrker jordbrukets konkurransekraft mot import. Det er ikke bare importvernet som skal være en bidragsyter til det. Vi skal jobbe med pris, kvalitet, produksjonsmåte og innovasjon, for å møte også forbrukeren og sikre at produksjonen er tilpasset etterspørselen. Det legger jeg stor vekt på, så vi ikke kommer i en situasjon med overproduksjon av enkelte varer. Det er et tema representanten og jeg har diskutert mye i andre sammenhenger, men som vi også er opptatt av nå.

Geir Pollestad (Sp) [10:21:17]: Eg skal òg erkjenna at det kanskje ikkje er det mest kritiske spørsmålet eg har stilt i ein spørjetime, men det er eit veldig viktig tema, for det er mange som lurar på kva som no skjer med jordbrukspolitikken. Kvifor har me fått desse endringane og denne satsinga på jordbruk? Det er ein endra sikkerheitspolitisk situasjon, det har vore eit engasjement i næringa, nokon vil påstå at ein har hatt tydelege landbruksministrar, men ein har òg hatt ein statsminister som er oppteken av norsk matproduksjon, og ein har hatt ein finansminister som har vore meir enn gjennomsnittleg oppteken av norsk matproduksjon. No er nokre av desse rollene byta, kanskje aller mest i Finansdepartementet. Det er difor viktig å få ei tydeleg bekrefting på at opptrappingsplanen vil verta følgt opp i vå-

rens jordbruksforhandlingar, og det er det eg igjen skal spørja statsministeren om: Kan han endå tydelegare enn i førre spørsmål seia at ja, opptrappingsplanen vil verta følgt opp?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:22:19]: Dette var et enda mer overraskende spørsmål i oppfølging! Jeg tror jeg skal følge opp med å bekrefte. Vi har jo fremmet denne saken i Meld. St. 10 for 2024–2025, fulgt opp anmodningsvedtaket fra behandlingen av jordbruksoppgjøret i 2024 om å legge fram dette tallgrunnlaget. Det mener jeg er et viktig bidrag til de forhandlingene vi skal inn i. Både opptrappingsplanen og det regjeringen har gjort for jordbruket, viser at vi prioriterer matforsyning høyt. Opptrappingsplanen gjelder for selvstendig næringsdrivende, og bevilgningsøkninger framover må selvsagt fastsettes innenfor det økonomiske handlingsrommet. Det tror jeg både nåværende og forrige finansminister vil være enig i.

Meg bekjent har ingen regjering noe sted noen gang prioritert økte inntektsmuligheter for bønder så høyt som denne regjeringen. Vi har økt budsjettstøtten med 67 pst. siden vi tiltrådte, og jordbruket er sånn sett en budsjettvinner, sammen med Forsvaret. Begge deler har egentlig med beredskap å gjøre, fra hver sin vinkel. Det er jeg stolt av, og det tror jeg også vi skal kunne føre en god linje på i år.

Geir Pollestad (Sp) [10:23:21]: Skal me oppretthalda matberedskapen i Noreg, må me òg ta vare på matjorda vår. På Gimsøya i Melhus kommune er det eit prosjekt som handlar om å leggja 130 dekar god matjord under asfalt. Dette er eit prosjekt som har ei historie tilbake til 2013, då jordvernmålet i Noreg var på maksimalt 6 000 dekar årleg. No har ein skjerpa dette ned til 2 000 dekar årleg.

Tidlegare kommunalminister Erling Sande frå Senternpartiet kommuniserte om dette prosjektet at det her skal produserast mat, det skal ikkje byggjast ned. Så fekk ein eit skifte, og ganske raskt vart det gjeve beskjed: Fram med gravemaskinane, her skal det byggjast ned meir matjord.

Då er spørsmålet: Er det sånn at regjeringa framleis står på det jordvernmålet som gjeld? Vil ein snu i dette viktige spørsmålet om matjorda i Melhus kommune?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:24:26]: Jeg opplever at det i denne sal er et ganske sterkt engasjement for å ta vare på matjord. Mange tenker at vi i Norge, hvor det er mye ledig natur, har mye matjord, men vi vet at det tallet er lavt, og at den jorda er verdifull. Det må legges mye større vekt på hvordan man ikke belastar matjord som kan brukes til å dyrke mat, og at det de stedene dette gjøres, finnes erstatningsmuligheter.

Jeg vil ikke gå inn og kommentere denne konkrete saken, det må den ansvarlige statsråd gjøre. Her har det vært søknader, beslutninger og prosesser som har gått. Jeg kan bekrefte at temaet matjord og de målene vi har satt, både i regjering og i diskusjoner i partiene her i denne sal, understreker at vi prioriterer å ta vare på matjorda vår. Det er en viktig ressurs og blir ikke mindre viktig med hensyn til målene om økt selvforsyning.

Marit Arnstad (Sp) [10:25:33]: Ut fra statsministerens siste svar blir det enda mer uforståelig hvorfor Arbeiderparti-regjeringen har valgt å tillate nedbyggingen av dyrket mark i Melhus. Melhus var jo den kommunen i Norge som bygde ned mest matjord i 2024, og siden det vedtaket vi nå snakker om – det skjedde for ti år siden – har vi skjerpet det nasjonale jordvernmålet to ganger. Likevel velger altså Arbeiderpartiet å la kommunen få lov til å bygge ned 130 dekar. Det er dobbelt så mye som den omstridte IKEA-utbyggingen på Vestby i Akershus.

På alle tettstedene langs Trondheimsfjorden og i store deler av Østlandet er kommunene i akkurat samme pressede situasjon som Melhus er i. Matjorda ligger nær sentrum. Er ikke statsministeren redd for at det vedtaket Arbeiderpartiet nå har gjennomført, kommer til å skape en uheldig presedens? Hvordan skal han klare å si nei til andre når Melhus nå fikk ja? Hvilket signal sender dette til andre kommuner omkring jordvern?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:26:30]: Regjeringen har satt ganske tydelige standarder i andre områder for å understreke betydningen av å ta vare på matjord, bl.a. i Akershus fylke. Jeg kan som sagt ikke gå inn i denne konkrete saken. Jeg har ikke detaljene for meg om hvor denne saken lå i beslutninger, og hva som var vedtatt.

Det viktige er – som på alle planområder, det erfarer vi jo, som når det handler om å skulle sikre at vi får et forbud mot utbygging av myr, for dette er en del av planprosessen som skjer i kommunene – bevisstheten i kommunene, regelverket for kommunene og de planene som gjelder når kommunene planlegger bruk av areal. Dette må vi arbeide med og gi tydelige signaler om. Jeg opplever også at kommunene, selv om de kan oppleve et press mellom kommersiell virksomhet og matjord, har større oppmerksomhet rundt matjordproblematikk. Det skal vi sørge for at de også har framover, og så kommer det til å bli en del krevende og vanskelige avgjørelser.

Marit Arnstad (Sp) [10:27:28]: Jeg registrerer at dette ikke var noe spesielt godt svar på hvorfor Arbeiderpartiet faktisk tok den beslutningen de gjorde, når det gjelder Melhus og matjorda i Melhus.

Statsministeren sier at landbruk også har å gjøre med beredskap. Et annet tema som også handler om matberedskap, er klima og klimameldingen som regjeringen legger fram om et par uker. Høyre har vært det partiet i denne salen som har gått lengst i å foreslå nye klimaavgifter for norsk mat, både på melkekartonger og på norskprodusert kjøtt. Effektene av avgift på mat kommer til å være lavere matproduksjon, dårlig bruk av ressursgrunnlaget vårt og dårligere matberedskap. Senterpartiet mener at det er helt feil veg å gå, og at styrket beredskap må prioriteres.

Er statsministeren enig i at økt norsk matproduksjon må være et førende hensyn også i klimapolitikken?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:28:21]: Jeg er enig i at matproduksjon er en viktig del av beredskapen, og at den skal skje innenfor rammer som skal bidra til å nå klimamålene våre. En del av landbruksoppgjørene de siste årene har bl.a. bidratt til å hindre avrenning fra matproduksjon, altså at gjødsling renner ut i vannveiene og blir en belastning for fjordene våre. Det er et uttrykk for at vi skal bidra til at matproduksjonen blir mer bærekraftig. Vi har en klimaavtale med landbruket som vi skal følge opp. Der gjenstår det også en god del å gjøre for å se at det kommer resultater. Dette er mye nybrottsarbeid. Så svaret er ja. Disse tingene henger sammen. Vi skal sikre norsk matproduksjon, og vi skal gjøre det på en måte som også er innenfor å nå de klimamålene vi har satt.

Marit Arnstad (Sp) [10:29:12]: Bakgrunnen for alle delspørsmålene er at vi er i en internasjonal situasjon der beredskap er viktigere enn noen gang, og vår egen nasjonale beredskap og matberedskapen er en viktig del av det. Vi har prøvd å få fram at matsikkerhet både handler om lønnsomhet for dem som produserer mat, det handler om å bruke all dyrket mark til matproduksjon, og det handler om ikke å legge andre hindringer i vegen for økt matproduksjon.

I regjering var Senterpartiet og Arbeiderpartiet enige om at vi ikke skulle legge klimaavgifter på norsk landbruk, fordi det vil redusere matproduksjonen – landbruket er en biologisk produksjon. Det vil redusere matproduksjonen i Norge, ikke øke den, som Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering ønsket. Kan statsministeren garantere at Arbeiderpartiet ikke kommer til å foreslå noen form for klimaavgifter på landbruket og norskproduserte matvarer i forbindelse med klimameldingen?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:30:07]: Det ville være helt feil nå å ta sektor for sektor og garantere og inkludere hva vi gjør for å nå våre klimamål. I landbruket skjer det gjennom en veldig god dialog. Mye av det skjer gjennom forhandlinger om landbruksoppgjør, hvor vi

innarbeider virkemidler for å nå målene. Det har vi hatt mange gode resultater på, og det skal vi også ha framover.

Jeg tenker på det vi har sett i norsk samfunnsdebatt de siste ukene: For å nå våre forsvarsmål, som kommer til å kreve å ta vare på sikkerheten, må vi gi opp en rekke andre mål. Det blir en interessant diskusjon, for partiene vektlegger ulike hensyn. Det er ikke overraskende at representanten vektlegger dette, men hvis vi skal følge det fullt ut, kommer vi til å stå der og si at vi har satt sjakk matt alle sektorer som blir påvirket. Dette må vi gjøre etter en god, helhetlig vurdering. Vi skal nå våre klimamål. Det mener jeg vi ikke skal renonsere på i en beredskapssituasjon. Det å nå klimamål handler også om beredskap, men i et større perspektiv enn akkurat den sikkerhetspolitiske beredskapen.

Presidenten [10:31:06]: Me går til neste hovedspørsmål.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:31:17]: I Stortinget og i regjeringen er det mye snakk om beredskap og at vi må gjøre oss mindre sårbare. I praktisk politikk gjør man imidlertid det stikk motsatte. Statsministeren har tidligere sagt at alt som kan elektrifiseres, skal elektrifiseres. Vi har i Ukraina sett hva russerne går målrettet etter – det er strømforsyningen. Men andre ord: Jo mer vi elektrifiserer, jo mer sårbart gjør vi samfunnet vårt.

Når det gjelder biler, nærmer omsetningen i Norge seg 100 pst. elbiler. I løpet av noen få år kommer det til å bety at store deler av den norske bilparken er elbiler. Med andre ord: Hvis strømforsyningen slås ut, vil man ha et problem.

Vi ser også at det kjøpes inn stadig flere elbusser, noe som gjør at de som skal frakte passasjerer i en krisesituasjon, vil få noen utfordringer hvis strømforsyningen slås ut.

Til og med når det gjelder oljeplattformene våre, som er helt essensielle for å levere energi til Europa, har man nå mange eksempler på – f.eks. Johan Sverdrup – at manglende strømforsyning kan kutte all produksjon av både olje og gass, som er helt avgjørende for Europa.

Mitt spørsmål er: Er det ingen refleksjon i Arbeiderpartiet om at måten vi nå holder på med elektrifisering på, gjør Norge mer sårbart? I Ukraina går Russland målrettet etter strømforsyningen, og den politikken og den ferden vi er på i Norge, kommer til å gjøre – og det gjør allerede – samfunnet vårt mer og mer sårbart.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:33:16]: Jeg kan bekrefte at det er refleksjoner i Arbeiderpartiet om dette, og at elektrifisering er et fenomen vi ser i alle våre samfunn. Jeg har ikke sagt at alt som kan elektrifiseres, skal elektrifiseres. Jeg har sagt at alt som kan elektrifise-

res, trolig blir elektrifisert. Det skjer ikke fordi jeg har bestemt det, men fordi elektrisitet er en effektiv energiform, og fordi veldig mye av utviklingen går den veien.

For beredskapen og sikkerheten i samfunnet er all energi sårbar. Representanten Listhaug får det til å høres ut som at det er elnettverket som er sårbart, og at det er det som blir tatt ut i Ukraina, men hvis man er avhengig av gass, kan en gassrørledning bli tatt ut. De som satte sine forhåpninger til gassrørledningene i Nord Stream 2, kommer neppe til å se de rørledningene operative, for de er sprengt og ødelagt. Så all energiinfrastruktur er sårbar. Vi må planlegge for beredskap og for at vi har tilgjengelig energi i normalsituasjoner og nødsituasjoner.

Jeg tror elektrifisering er et veldig viktig svar for å nå både samfunnsøkonomisk lønnsomme mål og bedriftsøkonomisk lønnsomme mål, fordi elektrifisering gir lønnsom og effektiv drift. Det er et bidrag til at vi kan ta i bruk fornybar kraft fra vind, sol og andre fornybare energikilder, som da kan omgjøres til elektrisitet og brukes på en forsvarlig måte.

Dette må gjøres på en måte som tar hensyn til sikkerheten. Hvis man skal gjøre dette når det gjelder f.eks. bussparken, som vi har sett at man har gjort her i Oslo, må man tenke på: Får man tilgang på elektriske busser? Hvor kommer de fra? Hvordan sprer man den risikoen? Dette er nye hensyn vi må ta når vi vurderer samfunnsrisiko.

Elektrifisering er et moderne fenomen i vår økonomi, og jeg kan ikke se at det er noen politikk som skulle tilsi at vi skal reversere det, men det er tydelig at det er den veien representanten Listhaug ønsker å gå.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:35:12]: Fremskrittspartiet ønsker at vi skal tenke beredskap også når det gjelder alt det jeg nevnte. Da må vi sørge for at vi har litt forskjellige typer busser, sørge for – når vi har olje- og gassinstallasjoner som er helt avgjørende kritisk for Europa – at vi har backup-løsninger hvis strømforsyningen blir slått ut.

Når det gjelder gassrørledningene til Norge, produserer vi ufattelige mengder gass, men det brukes ikke noe av det i Norge. Vi ser nå at stadig flere busser som kjøpes inn til norske byer, er kinesiske. Ifølge vår etterretningstjeneste er Kina og Russland de største etterretningstruslene mot Norge. Det er konstatert at kinesiske busser kan overstyres hvis man kommer i en situasjon der kineserne velger å gjøre det. Mitt spørsmål er: Hvilke tiltak tenker statsministeren å gjøre for å redusere sårbarheten?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:36:19]: Her var det mye forskjellig. At det gjelder forskjellig typer energi, er jeg enig i, at vi må ha et mangfold, og at vi må ha

plan for backup om noe blir slått ut. Det gjelder selvfølgelig som en del av beredskapslovgivningen.

Når det gjelder hvor elektriske kjøretøy er produsert, er det en problemstilling. Et av temaene gikk på Ruters siste planlagte anskaffelse av kinesiske busser. Der har, så vidt jeg vet, Samferdselsdepartementet mottatt en henvendelse fra Ruter, i tråd med retningslinjene fra Samferdselsdepartementet, som tar opp spørsmålet om det er en forsvarlig anskaffelse. Det ligger til behandling i Samferdselsdepartementet. Vi vet at i sånne sammenhenger er det naturlig å kunne trekke på Nasjonal sikkerhetsmyndighet og andre relevante fagmyndigheter – selvfølgelig for å vurdere og avveie den risiko som måtte foreligge.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:37:15]: Nasjonal sikkerhetsmyndighet har allerede vært ute og advart mot innkjøp av kinesiske busser, fordi det skaper en sårbarhet som kan utnyttes. I anbud fra 2024 og 2025 er hele 790 av de 876 bussene som er bestilt i Norge, kinesiske. Det utgjør 90 pst. av bussene som er på vei til norske veier. Jeg hører det sies at man nå sitter i Samferdselsdepartementet og holder på med å behandle det. Det jeg er interessert i, er å høre: Hva har regjeringen tenkt å gjøre for å stoppe at Norge nå skal motta nærmere 800 kinesiske busser som kan undergrave sikkerheten i Norge, busser som skal brukes i krisesituasjoner?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:38:14]: Samferdselsdepartementet har laget retningslinjer som gjør at f.eks. Ruter, som er i den største byen – og kollektivselskaper i andre byer – kan være i stand til å gjøre gode vurderinger.

Elektrifisering av bilparken, la meg bare ta med det, er ikke noe som representanten vektlegger mye, men det er et viktig bidrag til at vi kan nå våre Paris-mål. Det er også slik at regjeringen Solberg, som også representanten satt i og støttet, gjennom Nasjonal transportplan etablerte måltall for nullutslippskjøretøy. Et av de måltallene sier at alle nye bybusser skal være nullutslippsbusser eller gå på biogass innen 2025. Det ble fremmet av daværende samferdselsminister Ketil Solvik-Olsen. Det er det som følges opp nå. Det er noe biogass, det er noe elektrifisering, og det er økt bevissthet om at hvor disse bussene kommer fra, har betydning. Da er det retningslinjer som Samferdselsdepartementet gir, og som innkjøperne kan bruke, som er måten vi må håndtere det på.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:39:11]: Da må jeg bare spørre: Er Paris-målene viktigere enn nasjonal sikkerhet? Når det henvises til retningslinjene fra Samferdselsdepartementet, er det jo nettopp dem som er brukt når Ruter og alle de andre har bestilt inn nesten 800 kinesiske busser.

I Sverige har man innført et regelverk som forhindrer kjøp av busser fra Kina. Det som er bakgrunnen for det, er at det er en betydelig risiko for systematisk, statlig sanksjonert tvangsarbeid hos flere kinesiske elbussprodusenter. Det viste en rapport fra høsten 2023. Der har man altså tatt det grepet som Norge for lengst burde gjort.

Da er spørsmålet nok en gang: Kommer regjeringen Støre til å ta initiativ til å stoppe innkjøpene av kinesiske busser og sørge for at dette ikke blir mulig å kjøpe i framtiden?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:40:14]: For Oslo gjelder følgende tall for store busser: Det er 4 000 store busser registrert i Oslo. 800 av dem er elektriske, 700 er produsert av kinesisk merke, og 400 av de store bussene er elektriske og produsert av kinesisk merke.

De spørsmålene som Ruter har stilt til Samferdselsdepartementet, blir nå behandlet i Samferdselsdepartementet, ut fra perspektiver som også omhandler sikkerhet.

Vi har jo en linje om at vi skal handle med Kina og forholde oss til Kina, men vi skal ha større årvåkenhet og forsiktighet fordi vi vet at Kina kan utgjøre en etterretningstrussel. Det betyr ikke at vi da konkluderer med at alle typer innkjøp er feil, at ikke innkjøp kan gjøres, men det må gjøres med den grad av forsiktighet som etterretningstrusselen utgjør. Det er den linjen regjeringen fører.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:41:15]: Selv om Fremskrittspartiet også advarer, er det Nasjonal sikkerhetsmyndighet disse opplysningene kommer fra, der man sier at innkjøp av kinesiske busser skaper sårbarhet.

Det Fremskrittspartiet er lei av, er at man hele tiden prater om hvor alvorlig situasjonen er, hvor sårbart samfunnet vårt er, men fører en praktisk politikk som gjør samfunnet mer sårbart, ikke minst når det gjelder elektrifiseringen. Derfor kommer Fremskrittspartiet i behandlingen av totalberedskapsmeldingen til å foreslå at vi skal forby å kjøpe busser og annen kritisk infrastruktur fra land som vi ikke har et sikkerhetspolitisk samarbeid med.

Da er mitt spørsmål: Er statsministeren enig i at det vil være fornuftig å forby innkjøp av busser og annen kritisk infrastruktur, som kan gjøre oss mer sårbare, fra land vi ikke har et sikkerhetspolitisk samarbeid med?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:42:19]: Det forslaget ser jeg fram til at Arbeiderpartiet skal være med og diskutere her i Stortinget når det fremmes.

Jeg mener vi skal ha veldig høy grad av bevissthet og årvåkenhet på det som kan være en sikkerhetstrussel i Norge. Kriteriet «land vi ikke har sikkerhetspolitisk

samarbeid med» er ett av dem vi bruker. Hvorvidt et totalforbud av alle typer innkjøp av tjenester fra slike land skal gjelde, er jeg mer i tvil om. Her tror jeg det må gjøres vurderinger fra kategori til kategori og fra område til område. Det er også det som er situasjonen nå: Vi er klar over det NSM har anført. Ruters planer ligger nå til behandling i Samferdselsdepartementet, og de skal få et godt svar derfra.

Presidenten [10:42:18]: Me går til neste hovedspørsmål.

Kirsti Bergstø (SV) [10:43:09]: SV ønsker et sterkt folkestyre, der folk kan påvirke samfunn og hverdag og også komme til orde, så da jeg så at statsministeren skulle møte i spørretimen i dag, gikk jeg ut i sosiale medier og ba folk om å dele sine bekymringer og komme med utfordringer som de ønsker å gi statsministeren. En del av dem skal jeg bringe videre her i dag.

Tannhelse er et tema som mange tar opp. SV har som kjent sikret billigere tannlege for unge til og med 28 år i budsjettforhandlinger med regjeringen. Selv om vi ville kommet lenger hvis SV fikk bestemme alene, er det nå over en halv million unge som kan fortsette å gå til tannlegen fordi de har råd til det etter fylte 18 år. Det gjør noe med folkehelsen og tannhelsen.

Utålmodigheten etter å komme videre er imidlertid stor, og særlig blant voksne og godt voksne. En har fortalt at man ønsker å spare til ferie, men tannlegeregnningene gjør det umulig. Flere kjenner folk som ikke har råd – eller de har selv ikke råd – til å gå til tannlegen. Særlig de over 70 år uttrykker at de har store behov også for å få hjelp til å få nye tenner.

SV har lagt fram forslag her i Stortinget om å fullføre tannhelsereformen og ber regjeringen om å lage en plan som sikrer at hele befolkningen er omfattet av en universell rett til tannbehandling i det offentlige og på linje med andre helsetjenester innen 2030. Vi foreslår også at alle eldre over 75 år får sterkt rabatterte priser på tannhelsetjenester.

Jeg lurar på hva statsministeren vil si til alle som er utålmodige etter å få tannhelsereformen på plass. Vil Arbeiderpartiet og statsministeren bli med på SVs plan om å utvide tannhelsereformen til å gjelde alle?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:45:15]: Jeg er glad for at folkets spørretime er løftet inn i salen.

Når det gjelder tannhelse, deler vi engasjementet. Sosiale helseforskjeller er særlig tydelig innenfor tannhelse, og det jobber regjeringen med. Vi har styrket tannhelsefeltet betydelig, det har vi gjort i samarbeid med SV. Vi har styrket tilbudene med 1,5 mrd. kr – et historisk løft, fått på plass et nytt rettighetsfestet offentlig tannhelsetilbud til unge voksne i alderen opp til 24 år og

bevilget midler så det også skal kunne gjelde opp til 28 år.

Jeg ser for meg at dette er et arbeid vi sammen kommer til å jobbe skrittvis framover om. Vi har hatt et utvalg som har gitt oss mer kunnskap, en NOU som kom i september i fjor. Den gir også et kunnskapsgrunnlag for å planlegge denne veien videre. Så må dette ses i sammenheng med alt annet vi gjør på helse- og omsorgsfeltet, og det som skal gi gode og trygge tilbud til folk. Men dette kunnskapsgrunnlaget bør være utgangspunkt for å avgjøre hvilken retning og utvikling tannhelsetjenesten skal ha, og for å kunne ta noen tydelige veivalg underveis.

Kirsti Bergstø (SV) [10:46:33]: Statsministeren nevner det SV har drevet fram i forhandlinger. Min invitasjon til å fullføre tannhelsereformen og se hvor viktig det er å trygge folk gjennom velferd og fellesskap, står. Det er åpenbart et sterkt SV som trengs for å fullføre tannhelsereformen.

Det er flere som også etterlyser svar på hvor stor ulikhet vi som samfunn kan tåle, når vi vet at små forskjeller gir et bedre samfunn for alle – absolutt alle. Folk på lave ytelser spør hvordan de kan få endene til å møtes, særlig når prisene på nødvendigheter som mat og det å bo øker. Derfor viderebringer jeg et spørsmål om hva statsministeren synes om utviklingen i matvareprisene, og om regjeringen har tenkt å gjøre noe med maktkonsentrasjonen i matvarebransjen.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:47:48]: La meg først bare si angående tannhelse: Det er – med respekt å melde – ikke SV som driver det fram. Vi blir enige om budsjettene. Ingen av oss har flertall alene. Vi setter oss sammen, vi forhandler, vi setter ambisjoner, og det er bra.

Matvareprisene er en stor utfordring for folks økonomi. Det er det jeg tror slår inn og gjør mest inntrykk. De har vokst veldig. Vi har fått ned prisstigningen, som gikk veldig høyt opp, men matvareprisene er det folk erfarer hver dag, og det er vi opptatt av å gjøre noe med. Det handler om konkurranse i den sektoren, hvor det er sterke grupper som har en dominerende plass. Vi jobber med å sørge for at vi får bedre konkurranse mellom kjedene og mellom butikkene, lavere priser og bedre utvalg. Vi har gjennomført en rekke tiltak på det området, men det handler om å sikre at konkurransen gjelder – og følge opp og sikre at det faktisk gjelder i praksis.

Kirsti Bergstø (SV) [10:48:48]: Regjeringen har ikke prioritert tannhelse, derfor har SV drevet det fram. Vi vil også prioritere bedre konkurranse i matvarebransjen og ser fram til det.

Mens sjefen for NorgesGruppen eller REMA 1000 neppe har private boforhold å bekymre seg over, har veldig mange her i landet det. Prisene på bolig, både for dem som leier, for dem som drømmer om å eie, eller for dem som sliter med renta på lånet, er en stor bekymring. Vi ser at det er tre ganger så mange barnefamilier som ikke har et fast sted å bo nå, enn det var i 2020.

En forteller i kommentarfeltet at boligprisene gjorde at han og kona faktisk flyttet utenlands da de ble pensjonister. De kommer gjerne hjem, men er redde for at de da må være uteliggere. Bostedsløsheten er faktisk en utfordring.

Jeg lurer på hva statsministeren vil si til alle dem som frykter for å miste boligen sin eller sliter med å kunne betale for et trygt sted å bo. Er det en boligsosial strategi i sikte?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:49:53]: Jeg mener vi har en boligsosial strategi som vi følger. Vi har i møte med dyrtid vært særlig opptatt av bl.a. å styrke bostøtten når strømprisen har gått opp. Strømstøtten har vært viktig også for folk som har utgifter knyttet til hvor de bor. Norgespris kommer til å gi en ekstra trygghet og sikkerhet for det.

For å redusere behovet for midlertidig botilbud har denne regjeringen jobbet med en helhetlig boligpolitikk. Husbankens låneramme er i år 32 mrd. kr, en økning på 13 mrd. kr etter at vi overtok. Det er et viktig grep. Husbankens startlånordning er et viktig virkemiddel for at flere kan eie egen bolig. 60 pst. av de over 8 000 lånene som ble gitt i fjor, gikk til barnefamilier.

Arbeiderpartiet har også en ambisjon om å bygge betydelig flere boliger i neste periode. Jeg tror en av de viktigste sakene i vårt program er bolig, og der er det en stor dagsorden vi skal ta fatt på. Jeg håper faktisk vi kan gjøre det sammen med SV også.

Kirsti Bergstø (SV) [10:50:57]: Det ser vi fram til å kunne ta fatt på. Jeg er glad vi også har klart å øke Husbankens rammer og gjøre grepene mer sosiale, og også bygge studentboliger, som vi vet demmer opp for dette.

En bekymring til som melder seg, er at velferdstjenestene er under sterkt press, kommuneøkonomien er stram. Dyrtiden har også rammet kommunene, og oppgavene som kommer, er ikke alltid fullfinansiert. Så ser vi at flere eldre gjør at det er et større behov innen helse og omsorg. Når distriktsskoler legges ned, blir det mindre attraktivt for unge å bosette seg i distriktene og dermed vanskelig å rekruttere folk til viktige oppgaver i velferden eller å sikre matberedskap og forvalte naturressursene.

Da er et stort spørsmål: Hva vil regjeringen gjøre for å sikre en bedre kommuneøkonomi, for å få nok folk på jobb i velferden og bosetting over hele landet?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:51:57]: Dette er kjernen i det å ha en kommuneøkonomi som anerkjenner hvor viktig kommunen er for å løse veldig mange av de viktigste velferdsoppgavene for folk. Derfor har den regjeringen prioritert kommuneøkonomi høyt i sine opplegg. Fjoråret endte med at vi la 5 mrd. kr ekstra inn i salderingen på slutten av året, og på vei inn i 2025 økte vi et allerede veldig høyt kommunebudsjett med nye 5 mrd. kr, som bringer oss opp til rundt 13 mrd. kr i økning i frie inntekter til kommunene. Så det har vært en prioritert satsing.

Så vet jeg at i mange kommuner betyr ikke det at det er enkelt, det er krevende der ute, og det følger vi veldig nøye opp. En av årsakene til at vi ønsker å lette på en del rapportering og detaljstyring i kommunene, er nettopp at de skal kunne prioritere de viktige oppgavene. Dette henger sammen med kommuneøkonomi, prioritering, og at vi har et veldig åpent blikk for hva det vil si å løse disse oppgavene i kommunens regi. Det er nærmest folk og derfor den strategien vi bør velge.

Kirsti Bergstø (SV) [10:53:09]: Trygghet i hverdagen er viktig for folk, men folk er også opptatt av en utrygg verden – særlig har mange uttrykt bekymring for situasjonen for det palestinske folk.

Europa var raskt ute med sanksjoner da Russland gikk til angrep på Ukraina. Det var riktig, og det var viktig, men veldig mange ber nå om at Israel møtes med sterkere reaksjoner og økonomiske sanksjoner, og etterlyser et norsk initiativ for å gjøre det. Kravet er veldig klart fra en bred bevegelse og fra veldig mange vi sikkert begge prater med, og det er å trekke oljefondet ut av selskaper som bidrar til okkupasjon og krigsforbrytelser. Nå pågår det en grov forbrytelse mot menneskeheten, og alle land er pliktige til å gjøre det de kan for å stoppe grove forbrytelser mot menneskeheten og folkemord. Vil statsministeren lytte til alle dem som nå krever sterkere handling mot Israel?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:54:11]: Jeg lytter til alle som har et stort engasjement og føler å en fortvilelse over situasjonen i Midtøsten – Gaza, Israel og Vestbredden – de som ble fortvilet over de grusomme angrepene som kom i oktober 2023, og krigen som har rast siden i Gaza, på Vestbredden og ellers i regionen. Jeg tror egentlig at Norge oppfattes å ha vært veldig tydelig på det området. Jeg tror ingen i Israel har misforstått vår veldig klare kritikk og de initiativene vi har tatt for at folkeretten skal respekteres.

Så er det slik at når det gjelder oljefondets investeringer, er det veldig klare etiske retningslinjer og prosedyrer for å vurdere selskaper oljefondet er investert i, og at det ikke skal være engasjert der de bryter konvensjoner eller internasjonale regler. Det har vi et oppsett for –

en etisk komité som vurderer det, må gjøre de vurderingene. Vi har frarådet investeringer på okkupert område og gjort det klart, men vi har i Norge ikke sanksjonslovgivning som gjør at Norge alene sanksjonerer enkeltland. Vi gjør det i samarbeid med andre land enten gjennom vedtak som er forankret i Sikkerhetsrådet, eller en større gruppe likesinnede land.

Presidenten [10:55:15]: Me går vidare til neste hovudspørsmål.

Sofie Marhaug (R) [10:55:24]: Statsministeren sa tidligere i år at det er uaktuelt å bruke reservasjonsretten i EØS-avtalen. Det er ifølge ham «ikke en metode vi bruker».

Da Stortinget behandlet EØS-avtalen 15. oktober 1992, sa daværende statsminister Gro Harlem Brundtland:

«Og vi vil være rede til å bruke den retten avtalen gir oss, til å motsette oss at forslaget blir til felles EØS-regel, dersom vi finner det nødvendig.»

Reservasjonsretten i EØS-avtalen var avgjørende for å få støtte til avtalen. Den sto øverst på salgspakaten for EØS-avtalen. Men i dag hører vi en statsminister si at reservasjonsretten simpelthen er en metode Norge ikke skal bruke. Rødt mener reservasjonsretten er høyaktuell, for vi har nå en upopulær energimarkedspakke i fanget som begrenser vår politiske handlingsfrihet. Den inneholder bl.a. rettsakter som forbyr politikere politisk å sette en makspris på strøm. Den gir ACER makt over hvordan vi organiserer våre prisområder, og hvordan vi bruker inntekter fra eksport og import av kraft. Derfor er det varslet demonstrasjoner utenfor Stortinget i dag, der tillitsvalgte fra fagbevegelsen protesterer mot EUs fjerde energimarkedspakke og for politisk kontroll over kraften.

Rødt opplever at regjeringen i møte med energimarkedspakken driver en form for dobbeltkommunikasjon. Mens noen direktiver nærmest skal hastebehandles før valget, er andre rettsakter på energiområdet satt på vent. Det siste er i og for seg bedre enn det første, men når statsministeren samtidig sier at det nærmest prinsipielt sett er uaktuelt å bruke reservasjonsretten, blir spørsmålet til statsministeren hvordan han og regjeringen vil stoppe resten av markedspakken uten å bruke reservasjonsretten.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:57:29]: Jeg har aldri sagt at det er uaktuelt å bruke reservasjonsretten. Det statsminister Brundtland sa tilbake i tid om at vi må være rede til å bruke retten dersom det er nødvendig, mener jeg er gripende godt sagt. EØS-avtalen bygger på at den retten finnes.

Så er spørsmålet: Er det den beste metoden fra sak til sak for å ivareta norske interesser? Det er det vi må vurdere, og det vi har erfart, er at hvis den retten finnes, betyr det at vi får EU-siden til diskusjon når det er problematiske sider ved de direktivene vi gjennomfører. Erfaringen til nå har vært at vi gjennomgående har klart å gjøre endringer og tilpasninger som gjør at vi til slutt kan si at dette kan vi godta, og ikke bruke reservasjonsretten. En reservasjonsrett innebærer, som representanten vet, at EU setter tilsvarende deler av EU-regelverket ut av spill. Det er ikke gjennomgående i Norges interesse. Så det at retten finnes, gir oss en anledning til å gjøre endringer og ta opp spørsmål, og den bruker vi. Det betyr ikke nødvendigvis at det å reservere seg er den riktige veien å gå. Ingen norsk regjering med unntak av én, og jeg satt i den, har brukt reservasjonsretten siden da, og Norges interesser er etter min mening godt ivaretatt.

Når det gjelder kraften: Vi har politisk kontroll over kraften. Her kommer representanten og jeg til å være uenige. Jeg mener vi har det. Det er i all hovedsak det offentlige som eier kraften og bestemmer utbygging av kraften, om vi skal ha kabler, om vi skal ha overføringskapasitet, og hvordan vi ordner utbyggingen osv.

Jeg mener vi er tjent med å være en del av EU-samarbeidet om energi. Det betyr at vi er forpliktet til, og det er i vår interesse, å gjennomføre hovedretningen i et samarbeid, særlig i energiomformingen som går mot fornybar energi. Norge har imidlertid et energisystem bygget på vannkraft, bygget på at vi er en energieksporør, som gjør at noe av regelverket i EU blir problematisk. Derfor er det deler av den fjerde pakken som vi sier det er uaktuelt å gjennomføre slik den ligger, og det har jeg gitt klart uttrykk for, men det er ikke aktuelt for denne regjeringen å nedlegge veto mot det. Vi skal imidlertid arbeide for å avvente et nytt regelverk, og vi skal påvirke det som er.

Sofie Marhaug (R) [10:59:35]: Takk for svaret. Det er for så vidt veldig bra at statsministeren slår fast at vi kan bruke reservasjonsretten. Rødt mener at i denne saken er det ufordelaktige direktiver og forordninger for Norge. Det sier jo statsministeren selv. Det jeg lurer litt på likevel, er hvordan man konkret skal unngå at de ufordelaktige delene av denne pakken ikke skal bli en del av norsk lov, hvis man ikke er villig til å bruke reservasjonsretten. Denne helgen er det syv år siden strømarkedsregelverket til EU ble oppdatert med tredje energimarkedspakke, altså siden ACER-vedtaket i Stortinget. Vi vet at det har satt noen konkrete begrensninger på vår politiske handlingsfrihet. Regjeringen har egne EØS-notater som sier at de nye forordningene og rettsaktene vil gjøre det samme. Spørsmålet er hvordan det kan være i Norges interesse å innføre dem og ikke

bruke reservasjonsretten, ut fra det vi vet om disse rettsaktene.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:00:41]: Nå gjennomfører vi tre av disse direktivene, som jeg mener er i Norges interesse. De er ikke bare uproblematisk, men de er i Norges interesse å gjennomføre. Det fikk vi uenighet om i regjeringen som jeg ledet, og det førte til at Senterpartiet gikk ut av regjering. Jeg mente det var avgjørende at vi gjennomførte det, også som en del av det at vi er med på dette samarbeidet, og det er viktig i den tiden vi lever i nå.

Så er det andre direktiver her som vi mener er utfordrende og problematiske og ikke klare til å bli gjennomført. Det er også stor endring og et engasjement i Europa for å få kontroll over strømpriser og energiforsyning. Det er et energimarked i endring, og de diskusjonene skal vi delta i. Det kan komme saker som er av en slik karakter at det å bruke reservasjonsretten er riktig, men jeg mener det ikke er riktig på dette området, for det er andre måter vi kan ivareta våre interesser på, og at Norges syn blir hørt. Når det gjelder energi, blir Norges syn veldig ofte hørt fordi vi har noe å fare med. Vi kan noe, og vi har erfaring, og det lytter Europa til når vi bruker disse kanalene.

Sofie Marhaug (R) [11:01:44]: Jeg er enig i at Norge har noe å fare med når det gjelder energi. I Europautvalget 6. mars svarte energiministeren på et spørsmål fra meg og Rødt at hensikten med å innføre de tre EU-direktivene fra 2018 som statsministeren nå refererte, er å også innføre de nyere direktivene fra 2023. Vi vet at de er mer kontroversielle, bl.a. fornybardirektivet. Det inneholder såkalte akselerasjonsområder for kraftutbygging, eller sagt på godt norsk: hurtigspor for vindkraftutbygging. Svaret til Aasland tyder dessuten på at hensikten med innføringen av EUs fjerde energimarkedspakke fra 2018 er å innføre også de øvrige rettsaktene, altså de fire forordningene og elmarkedsdirektivet i EUs fjerde energimarkedspakke – at de kun har blitt utsatt, og at vi venter på nyere og oppdaterte versjoner. For å bore litt videre i det er mitt spørsmål: Er hensikten å innføre disse andre rettsaktene?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:02:49]: La meg igjen avklare at det er vi som bestemmer om vi skal bygge ut vindkraft. Jeg mener det går for sent, og jeg mener vi har utfordringer med det. Det skyldes ikke EU, det skyldes ikke EØS, men det skyldes planprosesser rundt om i de ulike kommunene, hvor jeg mener vi har behov for at det kommer opp. Nå kommer det mange søknader inn, etter at det var stopp i 2019, men det er en utfordring som ligger på norsk side.

Jeg kan gjenta at vi har gjennomført de direktivene vi mener er klare og i norsk interesse å gjennomføre. Det er noen vi mener har mangler, og som vi kommer til å måtte arbeide med før de blir aktuelle å innføre. Med utviklingen som skjer i EU, og med situasjonen med det norske kraftsystemet, som er ganske spesielt grunnet historie og at vi har vannkraft som hovedkilde – 80 pst. av kraftproduksjonen her kommer fra vann – har jeg derfor sagt at det ikke er aktuelt å gjennomføre dem nå.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:03:56]: Under en pressekonferanse 30. januar sa statsministeren følgende om de fem gjenværende rettsaktene i ren energi-pakken: «vi gir dette tydelige budskapet at det er ikke aktuelt å innføre dem i neste periode». Som kjent er fire av de fem rettsaktene forordninger, dvs. at de er bindende, at de skal implementeres identisk, enten en er et EU-land eller et EØS-land. Dermed er det ingen saklig grunn til å vente i fem år med å gjøre det, for dette er rettsakter som ikke skal endres på.

Høyre har flere ganger, fra forskjellige statsråder, forsøkt å få svar på et veldig enkelt spørsmål. Det har ikke latt seg gjøre, ingen har kunnet svare. Derfor benytter jeg selvfølgelig anledningen nå som statsministeren er her. Jeg regner med at det er veldig enkelt for ham å svare. Hvilke konkrete nasjonale interesser mener statsministeren er utfordret med de fem gjenstående rettsaktene i ren energi-pakken?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:04:55]: Det er riktig, som representanten sier, at det er forskjell på direktiver og forordninger. En enighet om å innføre forordninger skal også gjennom en EØS-komite, hvor man kan gjøre nasjonale understrekninger av forhold som gjelder i et land, for å innføre bestemmelser. Jeg vil ikke gå inn i hvert av direktivene her nå, annet enn å si at med utviklingen som nå skjer i EU og i diskusjonen der, tror jeg vi kan vente at det etter hvert kommer en femte pakke – om vi kan bruke det begrepet – altså endringer i regelverk for kraft, utveksling og samarbeid fordi EU er i denne store omstillingen. Vi mener at forordningene, slik de foreligger nå, ikke er aktuelle å innføre. Vi skal jobbe videre med det i dialog med EU og i dialog med EU-landene. Mye av det som gjelder, er knyttet til landet Tyskland. Vi har nå et samarbeid med Sverige for å se på kraftoverføring mellom våre land og Tyskland. Det er den typen dialog vi nå trenger å bruke mer tid på.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:06:00]: Jeg syns det er ganske oppsiktsvekkende at statsministeren sier at han ikke vil gå inn i hver og én av dem. Jeg mener Stortinget har krav på svar på hva det er som gjør at statsministeren den ene dagen er villig til å sette regjeringas liv inn på tre direktiver i pakken, og den neste dagen er villig til

å sette norske interesser i spill ved å la være å behandle de neste fem. Spørsmålet mitt dreier seg om hvilke konkrete nasjonale interesser som er utfordret ved de fem siste direktivene. Jeg må si det er overraskende at statsministeren ikke vil svare på det, når vi altså er i en situasjon der vi på den ene siden forventer at EØS-avtalen skal gi oss en viss beskyttelse i en eventuell handelskrig, og på den andre siden ikke er villig til å innføre de forpliktelsene vi etter EØS-avtalen har tatt på oss. Jeg spør igjen: Hvilke konkrete norske interesser er utfordret ved de fem siste rettsaktene?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:06:58]: Jeg mener det er riktig at energiministeren i rette fora får gå gjennom hver av dem og diskutere dem med Stortinget. Med ett minuts svar går ikke jeg inn i hver av dem. Vi har den vurderingen at vi er i en situasjon med stor ustabilitet i det europeiske energimarkedet og kraftmarkedet, med svært høye og ustabile priser. Vi synes ikke det er riktig, slik situasjonen er nå, å knytte oss tettere til dette kraftmarkedet ved å ta inn marknadsregelverket i ren energi-pakken. Det mener jeg det er riktig å gi uttrykk for. Det er ikke helt uvanlig i EU heller at land med sine utgangspunkter har områder hvor slikt gjelder.

Jeg vil si igjen at EU også er opptatt av å få lavere og mer stabile strømpriser. De har foretatt endringer i marknadsregelverket sitt og er i ferd med å lansere nye tiltak for å redusere strømprisene. En stor diskusjon som pågår, handler om Europas konkurransekraft.

Sigrid Zurbuchen Heiberg (MDG) [11:08:14]: Dei store truslane mot norske interesser er jo ikkje EØS, men heilt andre krefter og stormakter. Det er avgjerande viktig at Europa no byggjer opp eigen forsvarsevne samtidig som me forsterkar vårt politiske samarbeid og handlar saman for klimaet. Der er EU den naturlege arenaen. Miljøpartiet Dei Grøne føreslo i Stortinget i fjor at regjeringa skulle starta forhandlingar om EU-medlemskap. Det fekk ikkje støtte frå nokon andre parti den gongen, men me ser at ja-talet i folket aukar i takt med det internasjonale alvoret. Klima-, natur- og sikkerheitssituasjonen er dramatisk forverra sidan 1994. Det er lite som talar for at hovudmålet til nei-sida den gongen om å byggja eit grønarare og annleis Noreg er oppnådd. Noreg pumpar olje som aldri før, talet på gardsbruk i Noreg er halvert, EUs fiskeripolitikk har vorte likare den norske, og det ligg an til å vera meir plast enn fisk i havet om få tiår.

Eg lurar på om statsministeren har tru på at Noreg kan få ein annleis og betre avtale med EU om me startar forhandlingar om medlemskap no, og kva som skal til for at han vil starta sånne forhandlingar.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:09:17]: Jeg går ut fra at representanten mener en bedre avtale enn vi fikk i 1994. Hvis Norge skulle komme i den situasjonen at vi skal forhandle om medlemskap på ny, går jeg ut fra at det vil bli en veldig annerledes type avtale, men det er jo da snakk om å slutte seg til det EU som er, på det tidspunktet som er, og det er forskjellig fra 1994. Det tror jeg er ganske greit.

Vil statsministeren starte en slik prosess? Svaret på det er nei. Jeg mener det er viktig og bra at vi har en aktiv europadebatt. Jeg synes det er positivt at partiene har litt ulik vektlegging av det, men det er bra at vi har denne debatten om norske interesser, den tilknytningsformen vi har nå, og gjerne alternativer. Samtidig legger jeg stor vekt på at vi nå har gode avtaler med EU. Våre interesser er godt ivaretatt, og nå er det andre ting som har prioritet. Det er å sørge for at vi bedrer sikkerheten vår, styrker det militære samarbeidet og unngår å komme i tollstrid i dagens sikkerhetspolitiske klima. Det kommer altså ikke noe initiativ fra denne statsministeren til å starte en medlemskapsprosess nå.

Presidenten [11:10:14]: Me går vidare til neste hovudspørsmål.

Guri Melby (V) [11:10:27]: Jeg vil begynne med å tegne opp et internasjonalt bilde som statsministeren selvsagt kjenner veldig godt. På den ene siden har Russlands ulovlige angrepskrig i Ukraina nå rast i over tre år. Bare den siste uken har vi fått utallige meldinger om russiske droneangrep mot byer i hele Ukraina, med titalls sivile drept. Tross pågående diskusjoner om fredsforhandlinger er det ingenting som tyder på endringer i Moskvas politiske ambisjon om at Ukraina skal stå utenfor NATO, at Ukraina skal være uten troverdige vestlige sikkerhetsgarantier, og at Russland skal ha fullstendig politisk kontroll over Ukraina.

På den andre siden har vi en president i USA som ødelegger det amerikanske demokratiet innenfra. Den anerkjente regimeforskeren og Harvard-professoren Levitsky sa nylig at Trumps presidentskap i de to første månedene har vært mye mer aggressivt og autoritært enn nesten noen andre sammenlignbare tilfeller av demokratisk tilbakegang han kjenner til – verre enn Ungarn, verre enn Tyrkia. Den samme presidenten har startet en handelskrig mot sine aller nærmeste allierte. Presidentens medarbeidere utviser i offentliggjorte Signal-chatter en Europa-forakt som er regelrett skremmende. Sist, men ikke minst: Den samme presidenten har altså truet med å rane til seg Grønland, landområdet som er en del av Kongeriket Danmark, en av USAs mest dedikerte samarbeidspartnere. Alvoret i denne situasjonen kan ikke overdrives.

Innen forsvars- og sikkerhetspolitikken har Norge for alle praktiske formål lagt alle våre egg i den amerikanske kurven. For min del mener jeg det ville vært klokt å spre risiko og valgt oss noen flere kurver, og det er på høy tid at vi gjør som våre naboland og ser med nytt blikk på våre internasjonale allianser. Mitt spørsmål til statsministeren er: Hvis ikke nå, når mener statsministeren det er riktig å ha en debatt om norsk EU-medlemskap?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:12:24]: Gjerne nå. Jeg mener at i et slikt demokrati vi har, hvor vi ikke har autoritære tendenser og må ha åpenhet for ulike syn, er det en helt naturlig diskusjon å ha.

Vi har ikke lagt alle våre egg i den amerikanske kurven. Vi har en sikkerhet som er et ganske finmasket system, når vi går inn i det. Vi har vårt eget forsvar, som vi nå er i ferd med å styrke ganske betydelig, med enighet i denne sal. Vi har NATO-samarbeidet, med USA som den viktigste allierte, men der inngår nå også Sverige og Finland, med et fordypet samarbeid med Storbritannia og med gjennomføring av NATOs regionale planer, hvor våre nærmeste naboer inngår i øving og beredskap hos oss. Så har vi et bilateralt samarbeid med USA. Det er i stor grad innenfor etterretning og knyttet til alliert assistanse om det kommer en krisesituasjon.

Det som er utviklingstrekket, er å fordype det sikkerhetspolitiske samarbeidet i Europa – at Europa må ta større ansvar for sin egen sikkerhet, og at vi også styrker samarbeidet rundt forsvar. Der er ikke EU svaret, slik NATO var det for Sverige og Finland da de skulle se på sikkerhet, for det er ikke EU som kommer til å levere den militære sikkerheten. De gjør ting innenfor forsvarsindustri, innkjøp og investeringer i forsvar. Investeringer i forsvar er EU-landenes sak, akkurat som vi har vårt ansvar, men industriprogrammene i EU er vi med på, og det får stor uttelling for våre bedrifter. Det er slik at 80 pst. av NATOs forsvarskapasitet er utenom EU. Det er USA, Canada, Tyrkia, Storbritannia og Norge. Derfor skal vi være til stede på disse ulike områdene.

Igen, som jeg sa innledningsvis: La oss ha en debatt om vårt forhold til Europa. Jeg synes det er helt rimelig. Det bidrar til en opplysning og et engasjement blant folk. Men jeg vil også si, som jeg sa til det forrige spørsmålet, at svaret på den debatten ikke er at vi igangsetter en medlemskapsprosess for Norge nå.

Guri Melby (V) [11:14:27]: I motsetning til våre nordiske naboer har vi fortsatt vår eneste alliansetilknytning gjennom NATO, mens alle våre naboland har både NATO- og EU-medlemskap.

Den mye omtalte Signal-chatten som kom fra det indre liv i Trumps kabinett, er svært interessant, mener jeg, fordi den gir et unikt innblikk i hvordan administra-

sjonen tenker på og rundt Europa og vår sikkerhet, som jeg tror er litt mer ekte enn det vi får gjennom medie-strategier eller i forhandlinger. I tillegg viser den veldig tydelig at USAs visepresident og forsvarsminister har en slags forakt for Europa, der vi får det svart på hvitt at Europas beste, forsiktig sagt, ikke er fremst i pannebrasken hos USAs toppledelse. Vi trenger åpenbart fortsatt USA i forsvaret av både Ukraina og Europa, men å basere seg på at Trump-administrasjonen skal ivareta våre europeiske sikkerhetsinteresser, er nå en svært naiv tanke.

Hva mener statsministeren om måten den amerikanske regjeringen snakker om Europa på, og hva slags konsekvenser har det?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:15:30]: Den chatten i Signal-linjen er jo en skandale i USA, og det forstår jeg. Den blir diskutert som det. Og den typen temaer de diskuterer der, er åpenbart informasjon som ikke skal være ute.

Jeg tror vi skal være varsomme med å trekke konklusjoner om USAs holdning basert på det noen sier når de tror de er på en lukket linje. La meg trekke en linje til det: Det som blir sagt om det som skjer i USA under Trump i private lag og kanskje inne i restauranten her, er heller ikke ment for det offentlige rom. Så jeg trekker ikke konklusjoner om det basert på de små setningene som står i den chatten. Men det er et USA med en ny administrasjon, med en ny linje, med en ideologisk overbevisning, langt bedre forberedt enn under Trump I, som kommer til å ta USA i nye retninger. Det må vi følge veldig nøye med på. Men som representanten Melby sa i sitt spørsmål – USA skal fortsatt være viktig for vår sikkerhet. Det er jeg enig i. Europa skal ta et større ansvar sammen. Det er jeg også enig i, og det skal Norge bidra til.

Guri Melby (V) [11:16:32]: Min opplevelse er at EU svarer på disse utfordringene på en helt annen måte enn det Norge gjør. EU blir stadig viktigere som sikkerhetspolitisk aktør, og man ruller ut nye initiativ i rask tempo og er veldig tydelig på at EU må være i stand til å ta ansvar for egen sikkerhet.

Det som er Norges utfordring, er at sikkerhetspolitikk sjelden berører EØS-avtalen. Totalberedskapskommisjonen sier at selv om EØS-avtalen gir rettigheter til Norge i saker som angår det indre marked, er det likevel en risiko for at sentrale deler av en krisehåndtering vil foregå i spor der vi ikke deltar. Forsvarskommisjonen sier også at det åpenbart er en ulempe for Norge at deler av sikkerhets- og forsvarspolitikken drøftes på en arena der vi ikke er til stede.

Vi har flere konkrete eksempler på at Norge nå står utenfor. Vi har fortsatt ikke fått bli en del av EUs helseberedskapssamarbeid, og vi er ekskludert fra EUs satellittsamarbeid.

Spørsmålet mitt er om ikke statsministeren deler bekymringen som disse to kommisjonene uttrykker, om at EØS-avtalen ikke vil være nok i framtiden for å ivareta Norges sikkerhet i en tid der Europa må stå mer sammen.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:17:34]: Jeg kan se de poengene som kommisjonene har, og EØS-avtalen ivaretar ikke alle norske sikkerhetsbehov. Jeg mener at EØS-avtalen er en veldig viktig avtale i et sikkerhetspolitisk perspektiv, for den handler om adgang til markedet, altså at vi får solgt varene våre. 70 pst. går til EU. Det har med arbeidsplasser, velferd og trygghet i Norge å gjøre.

På sikkerhetsområdet sier representanten Melby nå at EU her svarer på forsvar og sikkerhet. Vel, ett av svarene deres er at medlemslandene kan låne mer penger enn det retningslinjene gir rom for, for å investere i forsvar. Det er det fint at EU gjør, det behøver ikke vi. Vi har et annet opplegg for å finansiere vår forsvarsplan, hvor vi nesten har doblet forsvarsbudsjettet de siste fire årene.

Så har EU lansert en rekke programmer som skal støtte industriens satsinger på militære formål. Der er Norge med, og norske bedrifter gjør det også veldig godt i konkurransen om disse prosjektene.

EØS-avtalen handler om sikkerhet bl.a. fordi den skal kunne bidra til – dette jobber vi for – at om det kommer toll, så skal vi ikke være utenfor en eventuell tollmur i EU, men vi skal komme på innsiden.

Presidenten [11:18:40]: Me går til neste hovedspørsmål.

Une Bastholm (MDG) [11:18:48]: Våpenhvilen i Gaza er brutt av den fascistiske israelske regjeringen. I Gaza trekker de fortsatt døde barnekropper ut av ferske ruiner. Andre barn overlever som de eneste i sin familie. Minst 50 000 mennesker er drept av den israelske staten i Gaza siden 7. oktober 2023, de fleste av dem er kvinner og barn.

På Vestbredden driver israelske styrker et fryktregime med vold, de ødelegger hjem og infrastruktur og driver med tilfeldige arrestasjoner, også av barn. Over 40 000 mennesker har blitt fordrevet fra hjemmene sine på Vestbredden. Både på Vestbredden og i Gaza har journalister, medisinsk personell og barn blitt målrettet angrepet av israelske styrker. I tillegg nekter nå Israel palestinerne helsehjelp, mat og medisiner. Alt dette er grove brudd på humanitærretten. Vi må kalle en spade for en spade: Det er et pågående folkemord mot palestinere.

Jeg vil takke statsministeren for å ha anerkjent Palestina tydelig og for å ha fordømt israelske, folkerettsstridige angrep på sivile, men det er fortsatt uforståelig

at ikke oljefondet trekkes helt ut av israelske selskaper, som vi gjorde med russiske selskaper. Oljefondet har 16 mrd. kr investert i israelske selskaper og hadde en avkastning på nesten 1 mrd. kr fra disse i 2024. Til sammen har vi fortsatt over 200 mrd. kr investert i selskaper som tjener på den israelske okkupasjonen.

Statsministeren svarer igjen og igjen at sånne uttrekk må skje sammen med andre land, som vi gjorde da vi trakk oss ut av russiske selskaper, men det er uakseptabelt at manglende evne i Europa til å finne sammen og samle seg rundt økonomiske sanksjoner mot Israel gjør at Norge ikke bruker den makten vi har, til å markere oss mot israelsk okkupasjon og folkerettsbrudd og også lar være å støtte opp om den israelske økonomien.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:20:58]: La meg bare først innledningsvis si at jeg deler frustrasjonen og fortvilelsen over det som skjer i Gaza. Norge fordømmer den krigføringen Israel nå har gjenopptatt mot Gaza, hvor befolkningen knapt har tak over hodet, og hvor gjentakende luftangrep og også bakkeinvasjon har katastrofale følger. Det har vi vært tydelige på i mange sammenhenger. Særlig det at humanitærhjelpen inn er stoppet, er et grovt brudd på det ansvaret også okkupanten har for å opprettholde et minimum av livsnødvendige tjenester.

Det er bred internasjonal enighet om at bosettingene på Vestbredden er folkerettsstridige. Det har Norge vært klar på. Det har Sikkerhetsrådet og generalforsamlingen også sagt flere ganger.

Likevel: Statens pensjonsfond er en finansiell investor og ikke et virkemiddel i utenrikspolitikken. Det har vært viktig for Norge. Vi har ikke politisert salg av våre energiresurser, og vi politiserer heller ikke hvordan oljefondet plasserer sine midler, ut over at de skal følge det etiske regelverket som har blitt utviklet gjennom de siste 20 årene, og blitt mer detaljert. Vi har et faglig uavhengig etikkråd som vurderer om selskaper fondet er investert i, skal utelukkes eller settes til observasjon. Det mener jeg er et godt system som ivaretar disse interessene. De skal vurdere om det er en uakseptabel risiko for at et selskaps virksomhet kan bidra til en stats folkerettsbrudd, og skal da kunne gå i dialog med det selskapet og i noen tilfeller trekke seg ut.

Igjen: Norge går ikke alene i å innføre sanksjoner mot et enkeltland. Da ville vi åpnet registeret for hele verden, slik det nå ligger. Det ville blitt en u håndterlig situasjon. Når det gjelder Russland, var man samlet blant våre allierte og partnere i å trekke ut investeringer fra Russland. Det var vi en del av, og det skiller situasjonen fra den som er i Israel/Palestina.

Une Bastholm (MDG) [11:23:01]: Statens pensjonsfond utland er åpenbart et utenrikspolitisk virkemid-

del. Det var bl.a. derfor man innførte sanksjoner gjennom hvordan man investerer Statens pensjonsfond utland i russiske selskaper, og trekker seg ut derfra, selv om vi da gjorde det sammen med andre stater. Det er et utenrikspolitisk virkemiddel hvordan vi plasserer verdens største pensjonsfond. Vi er ganske mange i Norge som ikke finner oss i at våre sparepenger er investert i folkerettsbrudd, i slaktning av sivile i Gaza og i tilfeldig arrestasjon av barn på Vestbredden. Vi finner oss ikke i det. Jeg tror ikke dette står seg i historien.

Argumentasjonen til statsministeren er ikke logisk. Dersom det er sånn at sanksjonslovgivningen vår ikke gir rom for dette, må vi endre lovgivningen. Hvor langt er det nødt til å gå i Gaza og på Vestbredden, hvor langt er Trump og Netanyahus planer om å flytte palestinere fra Gaza og plassere dem rundt i afrikanske land nødt til å gå før vi begynner å trekke oss ut av israelske selskaper?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:24:07]: Jeg forstår engasjementet. Jeg tror vi bare må si at vi er uenige om dette. Jeg er ikke enig i at Statens pensjonsfond utland er et utenrikspolitisk virkemiddel. Hvis vi skal ta det resonnementet helt ut, er det altså oppunder 20 000 mrd. kr Norge skal plassere, trekke ut og trekke inn, ut fra utenrikspolitiske vurderinger. Dette er et lite land med en stor ressurs, og det skal behandles på måter vi kan stå i over tid. Dette er et fond som er ment å vare for evigheten.

Beslutningen om å fryse investeringene i Russland etter angrepet på Ukraina ble gjort samtidig som det ble innført brede sanksjoner fra hele den vestlige verden. Det skiller seg fra Israel–Palestina-konflikten, som er et drama, en humanitær katastrofe i de israelsk-palestinske områdene. Vi innfører altså ikke unilaterale sanksjoner. Vi har ikke lovgivning for det. Det må gjerne representantens parti foreslå, men jeg mener igjen at det ikke vil være riktig å bruke fondet som et utenrikspolitisk virkemiddel. Det er et sterkt etisk regelverk som gjør det mulig å trekke seg ut av selskaper som bidrar til brudd på folkeretten.

Presidenten [11:25:08]: Me går til neste hovedspørsmål.

Nikolai Astrup (H) [11:25:21]: Først: Når det gjelder statsministerens svar til representanten Eriksen Søreide der han henviser til fagstatsråden, kan jeg forsikre statsministeren om at spørsmålet er stilt skriftlig til energiministeren og muntlig til både energiministeren og utenriksministeren i Europautvalget, uten at det er besvart. Man kunne nesten tro at regjeringen ikke har noen gode svar på dette spørsmålet.

Dagens tema er imidlertid et litt annet. Norske bedrifter har fått skattesjokk etter skattesjokk under dagens regjering. Noen ganger kan man nesten lure på om næringslivet må ha en egen hjertestarter i kontorskuffen hver gang statsbudsjettet legges frem. Statsministeren lover nå å holde det samlede skattenivået for norske privatpersoner og bedrifter uendret i perioden 2025–2029 hvis han får fortsette.

Dette er ikke første gang statsministeren avlegger et skatteløfte. Det gjorde han også i 2021. Da lovet han å holde skatten på inntekter uendret. Da det løftet ikke ble holdt, rykket Arbeiderpartiets daværende finanspolitiske talsperson, Eigil Knutsen, ut i Aftenposten 23. september 2022 og forklarte at løftet ikke gjaldt «skatt på formue, utbytte eller helt nye skatter». Et skatteløfte som ikke inkluderer nye skatter, er ikke mye verdt. Jeg ønsker derfor at statsministeren kan forklare hvordan skatteløftet hans denne gangen skal forstås, og jeg ønsker konkret svar på to ting.

For det første: Gjelder løftet for privatpersoner og bedrifter hver for seg, eller åpner statsministeren for å øke skatten for bedriftene så lenge han senker dem for privatpersoner? For det andre: Hvordan kan folk og bedrifter ha tillit til at statsministeren holder skatteløftet om uendret skattenivå nå, når han ikke holdt det i denne stortingsperioden?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:27:04]: Representanten Knutsen svarte egentlig veldig godt. Det er altså et skille her mellom kapitalinntektene og personers inntekter. Jeg vil bare minne om at folk i Norge har fått nær 11 mrd. kr i skatteuttak i inntektsskatten sin. Det har skjedd gjennom en omfordeling, og det er det denne regjeringen står for. Det gjelder folk med midt og lavere inntekter. Det er en annen tilnærming enn representantens. Han lover altså over 20 mrd. kr i skatteuttak til dem i landet som har aller mest. Så det blir en ærlig og åpen diskusjon vi får.

Skatteløftet vårt er at nivået skal være uendret for folk og for bedrifter. Vi kommer ikke til å veksle inn personskatt med høyere selskapsskatt. Vi skal ikke øke skattene for bedriftene, men det har jo Høyre planlagt. Høyre har sagt at for å gi skatteletter på formuessiden, som er for personer, skal de øke selskapsskatten, som er for bedrifter. Så 200 000 bedrifter der ute, fra kiosken på hjørnet til verftet, kan vente at med Høyre er det ikke 22 pst. selskapsskatt, som er der vi sier den skal ligge, det er 23, 24, 25 pst., for å veksle inn den på toppen.

Næringslivet i Norge har ikke fått skattesjokk under denne regjeringen. Vi har innført rettfærdige grunnrenteskatter på vindkraft, solkraft og havbruk, det er kommet klimaavgifter, og for øvrig er det en mer rettfærdig omfordelingspolitikk som har resultert i økte formues-

satser og økt utbytteskatt. For bedriftene samlet sett er det vel noen hundre millioner mindre de betaler i skatt nå, sammenlignet med da vi overtok kontorene.

Igen: Når det gjelder løftet om å øke skattene, tror jeg i grunnen at for bedriftenes del er det bare ett parti som har vært ute og vært tydelig, og det er Høyre. Det skal vi nok få snakket mer om framover.

Nikolai Astrup (H) [11:28:54]: Det er en drøy påstand fra statsministeren når han sier at bedriftene ikke har fått skattesjokk under denne regjeringen. Her har vi altså opplevd at vi har hatt nye skatter, midlertidige skatter og skatter med tilbakevirkende kraft. Ja, det var sågar en investor som var investert i et tysk vindkraftverk i Norge, som sa at de fremover heller vil investere i Sverige, Finland eller til og med i Den dominikanske republikk, fordi rammevilkårene er mer stabile der. Vi ser at bedriftseiere med mer enn 50 mrd. kr i samlet formue har forlatt landet. Vi ser at gründere gjør opprør og heller ønsker å bygge bedriftene sine fra utlandet. Man kan ikke komme her og si at det ikke har vært et skattesjokk under denne regjeringen. Det har vært et skattesjokk med store konsekvenser for fremtidig verdiskaping og vekst i Norge.

Finansministeren har invitert til et skatteforlik fordi han ønsker et bedre og mer forutsigbart skattesystem for bedriftene og familiene. Er statsministeren enig i at når det er behov for å ha et bedre og mer forutsigbart skattesystem, er det et tegn på at det ikke har vært et godt og forutsigbart skattesystem under hans tid som statsminister?

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:29:59]: Jeg håper mediene følger den tyske bedriften til Den dominikanske republikk for å se utsiktene for god næringsvirksomhet og det å få tak i kvalifiserte ansatte og vokse i næringen. Jeg tror vi kan stå oss godt i forhold til det.

Hvordan går det i norsk økonomi? Det er jo utgangspunktet for å se om regimet vårt for skatt og avgifter er velfungerende. Vi har altså høy lønnsomhet, rekordhøy eksport og rekordlav ledighet, og det er gode vekstutsikter i norsk økonomi. Sammenlignet med nabolandene våre gjør vi det altså veldig godt. Det betyr at vi har styrt trygt gjennom denne perioden. Det har vært midlertidig høye energipriser – lovet avvirket og avvirket. Det var en midlertidig arbeidsgiveravgift – lovet avvirket og avvirket. Vi er kommet gjennom det med at næringslivet vårt går svært godt. Det er knapt noe land hvor det går bedre.

Så har finansministeren strukket ut en hånd og sagt: La oss legge grunnlaget for det som kan bli en tradisjo-

nell norsk enighet om noen hovedprinsipper i skattesystemet. Det var Høyre for inntil Fremskrittspartiet gikk imot, og da er jo også Høyre imot, for det er det viktigste for dem, altså å følge Fremskrittspartiet i denne sammenheng. Det er trist, men invitasjonen står der fortsatt, så representanten kan alltid kaste seg på.

Nikolai Astrup (H) [11:31:10]: Statsministeren har lovet at det skal være et uendret skattenivå de neste fire årene. Så inviterer finansministeren til et skatteforlik med utgangspunkt i at det skal være et uendret skattenivå, samtidig som han vil ha et bedre og mer forutsigbart skattenivå. Det henger ikke sammen. Statsministeren har akkurat stått her og sagt at de har innført skatter og fjernet dem igjen, innført skatter og fjernet dem igjen. Det er ikke en oppskrift på forutsigbarhet. Det må statsministeren være enig i når man innfører en rekke skatter, til dels med tilbakevirkende kraft, trekker dem tilbake og endrer dem, og ikke følger opp vindkraftforliket som vi ble enige om her i 2023 – det er altså ikke fulgt opp.

Er det en invitasjon til å inngå et nytt skatteforlik på de premisene statsministeren her presenterer? Jeg er ikke enig i det, men gitt at vi skulle gå inn i et skatteforlik: Hvilke konkrete skatter er det statsministeren vil redusere for å gjøre skattesystemet bedre, for å bruke finansministerens ord?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:32:05]: Utgangspunktet for forslaget fra finansministeren var å si at man skulle vurdere innretningen av skattesystemet med om lag uendret nivå, men jeg tror Høyre ble invitert til å si at vi også kan ha et alternativ med et lavere nivå. Det er metoden vi jobber etter i slike skattekonvensjoner, for å se på om skattesystemet er riktig utformet. Tidlig på 1990-tallet fikk vi et system som tettet hull og tok ned satsene. Er det grunnlag for å gjøre noe slikt igjen – gjøre vekslinger som gjør at dette går opp på en god måte? Så er metoden at man sitter i en kommisjon med fagfolk, og vi inviterte da politikere som en gang i neste periode kan se om det er grunnlag for et forlik. Det for Høyre nå å si at de avviser å gjøre den jobben, mens man står på Stortingets talerstol og spør hvilke skatter som skal ned, og hvilke som skal gå opp, er totalt useriøst i et sånt spørsmål.

Det var riktig å innføre de midlertidige grepene i forrige periode. Jeg ser at Høyre brukte store deler av de kraftinntektene vi hadde fra høyprisbidraget, i sine budsjetter. Vi kom godt gjennom perioden, med lav ledighet, høy lønnsomhet og høye investeringer, og det står seg veldig godt.

Presidenten [11:33:12]: Den muntlige spørretimen er nå omme, og vi går over til den ordinære spørretimen.

Sak nr. 2 [11:33:17]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:33:21]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Geir Jørgensen til arbeids- og inkluderingsministeren, vil bli besvart av helse- og omsorgsministeren på vegne av arbeids- og inkluderingsministeren, som er bortreist.

Spørsmål 6, fra representanten Irene Ojala til helse- og omsorgsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 12, fra representanten Mímir Kristjánsson til samferdselsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 13, fra representanten Sigbjørn Gjelsvik til energiministerens, må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 14, fra representanten Kari Elisabeth Kaski til næringsministeren, må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 1

Presidenten [11:33:30]: Dette spørsmålet, fra representanten Geir Jørgensen til arbeids- og inkluderingsministeren, vil bli besvart av helse- og omsorgsministeren på vegne av arbeids- og inkluderingsministeren, som er bortreist.

Geir Jørgensen (R) [11:33:48]: «Oppdrettsnæringa opererer i dag med særegne permitteringsregler som gjør det lettere for oppdrettsnæringa enn andre næringer å permittere ansatte på kort varsel for fellesskapets regning. Flertallet i en partssammensatt arbeidsgruppe foreslo 30. juni 2023 å endre på disse permitteringsreglene slik at oppdrettsnæringa må forholde seg til samme regler som annen industrinæring.

Vil statsråden fjerne de særegne permitteringsreglene for oppdrettsnæringa, slik som Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund og den partssammensatte arbeidsgruppa har foreslått?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:34:27]: Jeg takker representanten for spørsmålet.

Jeg har lyst til å starte med å si at særreglene representanten viser til, er regler som gjelder for hele fiskeindustrien og ikke bare for oppdrettsnæringene. Så er det riktig å si at en betydelig andel av fiskeindustrien baserer seg på bruk av oppdrettsfisk som råstoff. Statistikken viser imidlertid at det er svært lite bruk av permitterin-

ger i den oppdrettsbaserte delen av fiskeindustrien. Det er derfor viktig at vi vet hva vi gjør.

Regjeringen har først og fremst vært opptatt av å finne en god og permanent løsning for arbeidsfolk som står uten inntekt i fiskeindustrien. Manglende lønnsplikt for permitterte var også en sentral del av det arbeidsgruppen så på. Manglende lønnsplikt kan føre til at permitterte i fiskeindustrien kan bli stående uten inntekt etter at den maksimale perioden med rett til dagpenger er brukt opp. Dette var noe hele arbeidsgruppen samlet seg om, og som regjeringen har vært opptatt av å følge opp ved å utvide perioden med rett til dagpenger fra 26 til 52 uker innenfor en 18-månedersperiode. Utvidelsen er ment å gjelde fram til det kan iverksettes en begrenset lønnsplikt for permitterte i fiskeindustrien som bruker opp dagpengeretten fordi de har vært permittert i mer enn 26 uker.

Representanten viser videre i spørsmålet til at flertallet i arbeidsgruppen foreslo å ta den oppdrettsbaserte delen ut av særreglene. Det er riktig at arbeidsgruppens flertall mente det var mulig å skille fiskeindustrien etter råstoff, altså om den var basert på villfisk eller oppdrett, og at departementet burde se videre på dette spørsmålet.

Regjeringen tar sikte på å sende ut et høringsnotat der vi vil redegjøre for hvordan regjeringen ønsker å følge opp forslagene i den nevnte arbeidsgruppen. Det gjelder både lønnsplikt etter 26 uker og det representanten spør om, nemlig om oppdrettsnæringen skal skilles ut. Her vil vi også be om innspill fra høringsinstansene.

Geir Jørgensen (R) [11:36:25]: Jeg takker for svaret og konstaterer at statsråden har en annen oppfatning av hvorvidt dette er et problem for andre enn dem det berører, og da spesielt NNN, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, som fagorganiserer stort sett alt av ansatte på lakseslakteriene.

Vi har eksempler på at arbeidstakere i lakseslakteriene atten år på rad har vært nødt til å gå inn i januar med permittering. Vi vet også hvordan det er når du da blir permittert og arbeidsgiver ikke har lønnsplikt: Du går på Nav, og så får du bare 62 pst. av den lønnen du hadde. Vi vet at i desember, når lakseprisene er høyest, er folk blitt kjørt på doble skift. Man har også stor innleid kapasitet inne på slakteriene. Når januar kommer, har man slaktet ut alt, og så er det å sende folk på Nav for fellesskapets regning.

Dette er et stort problem, og vi ser fram til en høring.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:37:30]: Takk for oppfølgingsspørsmålet.

Representanten tar helt riktig opp noen dilemmaer og helt aktuelle og relevante problemstillinger. Det er grunnen til at regjeringen har foreslått å ta noen grep allerede i oppfølgingen av denne arbeidsgruppens konklusjon, og at vi også tar sikte på å sende på høring ytter-

ligere endringer som vil følge opp flere av disse forslagene. Så får vi se hva høringsinstansene sier.

Det er viktig at vi her gjør tiltak også på kortere sikt, bl.a. det forslaget jeg redegjorde for, om å utvide retten til dagpenger innenfor atten månedersperioden, men at man også ser på om man skal gjøre andre endringer i regelverket.

Vi er alle opptatt av at det skal være trygge og gode arbeidsvilkår. At folk som har jobb i Norge, også skal ha en grunnleggende inntektssikring, er helt avgjørende for den enkelte, og det er også et viktig prinsipp i den norske modellen.

Geir Jørgensen (R) [11:38:25]: Det som er forutgående for denne saken, er at lakseindustrien har seilt inn i norsk arbeidsliv og regelverket der med ordninger som er tilpasset hvitfiskindustrien. Vær og vind og hvor fisken måtte befinne seg til enhver tid, gjør at denne delen av fiskeindustrien har særregler, og det må de ha.

Det var også Rødts forslag fra 2022 som avstedkom den partssammensatte gruppen, som i 2023 la fram sin anbefaling om å skrote denne ordningen for lakseindustrien. Nå er vi kommet til 2025, og jeg registrerer at man er villig til å ta en ny runde på dette. Det er vi i Rødt glad for, men det avgjørende spørsmålet er hvor lang tid det vil ta før vi får saken tilbake.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:39:22]: Nå er det jo et høringsnotat som skal ferdigstilles, og så blir det sendt på høring. Som jeg sa, vil vi i det høringsnotatet følge opp forslagene fra den nevnte arbeidsgruppen.

Jeg kan ikke svare for arbeids- og inkluderingsministeren når det gjelder hvilken uke hun tar sikte på å sende dette ut, men jeg vet at det jobbes godt med det. Det er et viktig spørsmål. Det var en av grunnene til at vi var enige om at dette arbeidet skulle igangsettes, og det er en av grunnene til at det allerede er tatt noen initiativer og gjort noen konkrete tiltak. Det vil også komme flere tiltak, for det er viktig at vi har et regelverk som er tilpasset de behovene vi har i dag, og som er tilpasset den næringsstrukturen vi har, og de reelle behovene som er for forutsigbarhet i alle deler av fiskeindustrien vår.

Dette er en næring vi for øvrig kan si er en viktig næring nå, men ikke minst også en viktig framtidsnæring, særlig for distriktene våre, og da er det viktig at det er trygge og gode arbeidsvilkår, slik at folk, ikke minst unge mennesker, ønsker seg en framtid i nettopp fiskeindustrien.

Spørsmål 2

Sandra Borch (Sp) [11:40:39]: «Universitetssykehuset Nord-Norge ønsker å legge ned dagbilene i Lødingen, Gratangen, Salangen og Kåfjord samt legge ned

ambulansestasjonen på Vannøya og slå sammen to stasjoner på Sør-Senja. Det advarer flere kraftig mot å gjøre. Jeg er alvorlig bekymret for situasjonen Troms står i nå når flere av dagbilene og flere stasjoner foreslås nedlagt. Dette vil kunne gå ut over tryggheten og livet til folk i Troms.

Mener statsråden det er riktig nok en gang å gjennomføre en prosess for å legge ned dagbiler og ambulansestasjoner i Troms?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:41:33]: Takk for spørsmålet.

La meg først få si at målet for helse- og omsorgstjenestene våre er at alle mennesker i Norge, uansett om man bor i by eller bygd, øst eller vest, nord eller sør, skal være trygge på at de har et godt helsetilbud. Spesielt i distriktene, der det er store avstander, er det helt avgjørende at vi har gode prehospitaltjenester og gode ambulansetjenester, og at folk kan være trygge på at når uhellet er ute, eller når det virkelig gjelder, er det mulig å få god og rask hjelp i verdens beste helsetjeneste. Det prinsippet, som jeg også opplever at representanten og hennes parti er veldig opptatt av, er det veldig viktig at vi holder fast ved. Derfor gjorde både Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering, da vi jobbet sammen, mange viktige grep for nettopp å styrke dette tilbudet.

Til den konkrete saken: Det er Universitetssykehuset Nord-Norge, UNN, som har ansvaret for ambulansetjenesten i Troms og skal sørge for at den er riktig dimensjonert, slik at den sikrer forsvarlig akuttmedisinsk beredskap til befolkningen. Denne dimensjoneringen, og ikke minst plasseringen av ambulansebilene, må skje etter en helhetlig vurdering der lokal beredskap innenfor de økonomiske rammene en har, må være viktige vurderingspunkter.

For å svare på spørsmålet: Helse- og omsorgsdepartementet har innhentet informasjon fra Helse nord om hvordan UNN har sørget for en god prosess rundt vurderingen av ambulansetilbudet i Troms. UNN har hatt møte med de kommunene hvor det er foreslått endringer i ambulansestrukturen, spesielt der det er stasjonert dagambulanse, som representanten viser til. Formålet med dette møtet var å informere om de foreslåtte endringene i ambulansestrukturen og invitere til innspill og en reell dialog om risiko- og sårbarhetsanalysene. Ledelsen i helseforetaket har også diskutert uenigheter med de berørte kommunene.

UNN har så oversendt data om oppdragsprofil, hyppigheten av samtidighetsutfordringer og momenter til en slik risikoanalyse, slik at kommunene også kan få gi sine egne innspill til hva som bør inkluderes i denne analysen. Når helseforetaket og kommunene så har blitt enige om disse momentene, vil det bli utarbeidet en re-

ell risiko- og sårbarhetsanalyse. Det er da denne analysen som vil danne grunnlaget for den endelige beslutningen om hvorvidt tiltaket skal settes i verk eller ikke.

Det er helseforetakene og kommunene som sammen har ansvaret for akuttberedskapen i landet vårt. Befolkningen skal, som jeg sa, ha trygghet for at de får god og forsvarlig helsehjelp ved akutt sykdom og skade. Det er UNN som har ansvaret for ambulansetjenesten og må sørge for at den er riktig dimensjonert, og jeg synes det er positivt – men også helt på sin plass – at kommunene er invitert til å komme med innspillene sine, slik at helseforetaket har best mulig grunnlag for å fatte en riktig beslutning om ambulansetilbudet.

Sandra Borch (Sp) [11:44:18]: Takk for svaret. Jeg må si at jeg sitter på helt annen informasjon enn det statsråden gjør. I min kontakt med kommuner, legevakter, tillitsvalgte og legekontorer sier de samlet sett til meg at det har vært en dårlig prosess. De møtene som har vært, har vært med kort frist og uten dokumenter tilgjengelig i forkant av dem. Det har også vært kjørt i gang en udemokratisk prosess der UNN dikterer og andre involverte bare må godta de premissene som settes.

Mitt spørsmål til statsråden er om han vil ta opp de tilbakemeldingene jeg viderebringer i dag, med UNN. Det er en stor frustrasjon ute i kommunene om lite involvering.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:45:10]: Takk for oppfølgingsspørsmålet.

Det er for sakens del bare viktig at vi er tydelige på at det ikke er fattet en beslutning om ambulansetilbudet i Troms. Dette er ting som nå diskuteres, og det konkrete svaret på det konkrete oppfølgingsspørsmålet er ja. Jeg kan selvfølgelig videreformidle til Helse nord de bekymringene som representanten tar opp, og så har jeg tillit til at de gjør den prosessen på best mulig måte, men igjen: Det er UNN som har ansvaret for ambulansetjenesten i Troms, og som skal gjøre sine vurderinger, og da er det viktig at de lytter til og har godt samarbeid med kommunene. Hvis kommunene opplever at det er forbedringspotensial der, håper og tror jeg at UNN følger opp det. Jeg skal også videreformidle det.

Sandra Borch (Sp) [11:45:57]: Jeg takker for svaret, men jeg er fortsatt like bekymret som jeg var før jeg stilte spørsmålet. Dette er akkurat den samme situasjonen som Troms sto i for fire år siden. Man skulle sette i gang ROS-analyser, og så er det viktige tilbud knyttet til ambulanse, som nå altså foreslås nedlagt. Vi ser også at responstiden i distriktet i fylket ikke er like god som den er i tettbygde strøk, for å si det sånn. Det er en bekymring for meg og dem jeg snakker med i Troms, som sier

at dette kan få alvorlige konsekvenser for dem som eventuelt skulle være så uheldig å bli alvorlig syk. Dette forslaget fra UNN håper jeg altså blir stoppet, og jeg håper at man også tør å ta et politisk ansvar i denne saken ved å si til UNN at man vil bevare disse viktige ambulansetilbudene i Troms.

Spørsmålet er: Hvordan skal statsråden ivareta ambulansetilbudet i distriktet i Troms?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:47:05]: Det skal jeg gjøre først og fremst gjennom at Helse nord og UNN har gode rammebetingelser som innebærer at de kan ha et godt tilbud til innbyggerne sine. Jeg tror det vil bære veldig galt av sted hvis vi skal sitte i Oslo og i landets nasjonalforsamling og bestemme hva slags tjenestetilbud vi skal ha i hele Norge. Da flytter vi i realiteten beslutninger fra distriktene og inn til hovedstaden, og det tror jeg ikke er ønskelig. Jeg tror heller ikke representanten ønsker seg det; jeg tror vi er enige om at det er lokale fagfolk som i størst mulig grad vet om lokale behov, som kjenner kommunene best, kjenner innbyggerne best og kjenner geografi, topografi, veier, vær, infrastruktur og eventuelle hindringer og barrierer som måtte komme. Det har ikke jeg spesielt gode forutsetninger for å vurdere bedre enn det fagfolkene i nord har, men vi skal selvfølgelig videreformidle bekymringene som er reist.

Jeg vil også oppfordre kommunene til å være med og gi ordentlige innspill til dette ROS-mandatet, for en sånn risiko- og sårbarhetsanalyse vil nettopp belyse de problemstillingene som representanten er bekymret for.

Spørsmål 3

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:48:23]: «Tilsynsrapporten fra Statsforvalteren i Vestland konkluderte med at tvillingene Mina og Mille ikke fikk forsvarlig helsehjelp. Det viser seg også at institusjoner som gir døgntilbud til barn og unge, fortsatt er stengt i helgene og kun åpne i ukedagene. Problemstillingen ble tatt opp med helse- og omsorgsministeren for ett år siden.

Hvordan har statsråden konkret jobbet for å sikre at barn som er under barnevernets omsorg, får den helsehjelpen de har krav på, og at døgntilbud for barn blir tilgjengelig uavhengig av hvilken ukedag det er?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:49:01]: Mina og Milles historie endte på verst tenkelige måte, og jeg tror det er en historie som har gått veldig inn på alle oss som har lest om den og satt oss inn i den. Vi må gjøre alt vi kan for å lære av det som skjedde med tvillingene, og

gjøre det vi kan for å unngå at det skjer igjen. Tilsynsrapporten fra februar 2024 var ekstremt tydelig, hvis jeg kan bruke det begrepet, på læringspunkter og på hva som må gjøres annerledes. Til grunn ligger at alle barn og unge skal ha tilgang til forsvarlig helsehjelp, og det er det avgjørende at vi er enige om å slå fast.

Tilbudene i psykisk helsevern for barn og unge, som f.eks. vurderingssamtaler, ambulante og polikliniske tilbud og døgntilbud skal være der for de barna som trenger det mest. Noen barn har alvorlige og sammensatte behov og trenger i perioder døgntilbud, og det er de regionale helseforetakene som har ansvar for å yte forsvarlig helsehjelp, også i helgene. Det gjelder både ved akutte tilstander og ved behov for poliklinisk behandling og døgntilbud. Videre har spesialisthelsetjenesten også plikt til å yte øyeblikkelig hjelp, og ved behov for helsehjelp bør barnevernstjenesten kontakte fastlegene. Hvis hjelpen ikke kan vente, skal legevakten uten unntak kontaktes, eller medisinsk nødnummer 113 ved livstruende situasjoner, slik som ved akutt selvmordsfare.

De siste årene har vi fått en positiv framvekst av behandlingsformer som bygger bro mellom døgntilbud og poliklinikk. Dette er ulike varianter av ambulante team, hjemmesykehus og FACT ung-team. Dette kjenner representanten godt til. For noen barn er slike tilbud et godt alternativ til døgninnleggelse i helseinstitusjon.

Samlet skal altså disse ulike tilbudene gi et forsvarlig helsetilbud i hele Norge gjennom hele uken, uten unntak.

For barn som oppholder seg i barnevernsinstitusjoner, vil også helseteam bidra til bedre tilgang til helsehjelp. Derfor ga vi de regionale helseforetakene i oppdrag å planlegge for helseteam tilknyttet barnevernsinstitusjonene. Det er et annet konkret eksempel på hvordan vi følger opp, og alle regionene er nå i gang med dette. Det er jeg glad for, men det skulle også bare mangle.

Vi følger opp forslag fra barnevernsinstitusjonsutvalget om bedre helsehjelp, og det dreier seg om helseteam, bedre helsekartlegging, sikkerhetspsykiatri og styrket rusbehandling. Helsedirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet publiserte nylig et rundskriv om samarbeid mellom barnevernstjenester og helse- og omsorgstjenester. Direktoratene har også fått i oppdrag å utarbeide faglige retningslinjer om dette. Flere tiltak vil bli omtalt i den varslede proposisjonen om et kvalitetsløft.

Så vil jeg til sist takke mammaen til tvillingene, som har fortalt så åpent om sin familie og sine jenter. Det krever noe helt vanvittig etter å ha opplevd noe så fryktelig. Politikk handler jo om livet til folk i landet vårt, og vi må ta med oss alle de læringspunktene vi kan, for å unngå at dette skjer igjen. Det vil kreve både tid og res-

surser, og derfor må vi prioritere psykisk helse sterkere, som jeg også opplever at mammaen er opptatt av at vi følger opp.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:52:07]: Det er ingen tvil om at historien til Mina og Mille gjorde, og gjør, et veldig stort inntrykk på veldig mange av oss. Det som er vår oppgave – når statsråden sier vi må gjøre det vi kan – er: Hvor raskt gjør vi da det vi kan? Og det er det jeg nå kommer til å ta opp i mine to spørsmål til helseministeren.

TV 2 kunne avsløre at tre barne- og ungdomspsykiatriske klinikker fortsatt er helgestengt. Er det noe jeg lærte gjennom samtalen med mammaen til Mina og Mille, så er det hvor utrolig krevende det er hvis du er nødt til å avbryte fordi det tilfeldigvis er fredag kveld, lørdag eller søndag, når du er innlagt på en døgnklinikk. Så hva er grunnen til at det fortsatt ikke er sånn at alle barn opplever at de får et helhetlig tilbud gjennom hele uken i døgnbehandling?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:53:09]: Målet er at alle som trenger det, skal få behandling så lenge det er behov for det, og har man et tilbud, er det viktig at det er så sammenhengende som mulig, at man unngår unødvendige avbrudd, og at tilbudene henger sammen, så en ikke opplever at man blir kasteball inn og ut og til og fra. Disse historiene har vi dessverre hørt litt for mange av.

Det kan også være tilfeller hvor det er både faglig forsvarlig og til og med kanskje riktig og ønskelig at barnet eller det unge mennesket det gjelder, har et opphold fra behandlingstilbudet gjennom en helg. Men her er jo det aller viktigste at det er individets behov som skal trumfe alt annet, ikke systemets behov. Det betyr at barn og unge som har behov for dette tilbudet hele uka igjen, skal få det. Dette er det helseforetakene som har ansvaret for å ivareta og dimensjonere, og hvis det er slik at noen opplever at de ikke får det tilbudet de skal ha, da må vi følge opp det, for her kommer vi ikke til å gi oss før vi kan være trygge på at vi er i mål med de tiltakene vi har blitt enige om.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:54:13]: Jeg er helt enig i at det kan være grunner til at man innimellom har pause fra en døgnplass, men det er ikke det spørsmålet går på her, så da forutsetter jeg at helseministeren tar tak og sikrer at de klinikkene som altså er helgestengt, ikke helgestenges lenger, for det er dette vi etterspør nå, og det haster.

Jeg er også opptatt av dette med ambulante team, for det er jo en veldig viktig del av helsehjelpen inn i barnevernet. Ambulante team skal være der for barn i barnevernsinstitusjoner som trenger helsehjelp, og de skal

være der for de ansatte i barnevernsinstitusjoner for å sørge for at de får veiledning og opplæring.

Jeg leser og hører at helseministeren sier at regionene er i gang med dette. I 2024 fikk de i oppdrag å planlegge for at alle barnevernsinstitusjoner er tilknyttet et ambulant team, men det har ikke skjedd enda. Hvor lenge skal vi vente? Gjør vi faktisk det vi kan, fort nok, på dette området?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:55:19]: Jeg har tilitt til at de regionale helseforetakene gjør det som er nødvendig. Oppdraget er tydelig forstått, det har vi for sikret oss om, og jeg er glad for at alle helseregionene er i gang med dette arbeidet.

Jeg synes det var veldig prisverdig at TV 2 satte dette på dagsordenen igjen, og jeg synes også det var prisverdig at de gjorde en kartleggingsrunde og sjekket hvordan det står til, for det gir også oss viktig styringsinformasjon. Vi er utålmodige etter å se disse resultatene, for jeg opplever at det er bred enighet om hva som skal skje. Så er det nok enklere å få dette på plass noen steder enn andre steder, noen hadde erfaring med tilsvarende tiltak og initiativer, så vi må ha forståelse for at ikke alle beveger seg like fort framover. Men målet må helt klart være at dette kommer på plass i løpet av året, og det er egentlig det som ligger til grunn for de oppdragene som er gitt.

Spørsmål 4

Seher Aydar (R) [11:56:28]: «Å føde er noe av det tøffeste kvinner gjør. Kunnskap om alle opplevelser er ikke bare viktig, men helt avgjørende. Et godt kunnskapsgrunnlag som bidrar til en bedre fødsels- og barselomsorg, kan ikke ekskludere kvinner fordi de ikke har født på «riktig» tidspunkt eller sted.

Holdes kvinner som føder på sommeren eller ikke rekker fram i tide, utenfor kartlegginga som skal gjennomføres, fordi regjeringa ikke vil at konsekvensene av sommerstengte fødeavdelinger og reduksjon i antall fødesteder skal komme fram i lyset?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:57:04]: Takk for spørsmålet. En fødsel er en stor og viktig hendelse i en families liv. Vi har heldigvis over mange år utviklet et godt fødetilbud i Norge, med få skader og få komplikasjoner. Så er jeg helt enig med representanten Aydar i at det er behov for å øke kunnskapen om hvordan svangerskaps-, fødsels- og barselomsorgen oppleves av kvinnene selv. Det er også grunnen til at Helse- og omsorgsdepartementet har gitt Helsedirektoratet i oppdrag å gjennomføre en slik brukerundersøkelse.

Det er bevilget 2 mill. kr til dette arbeidet, og det skal bidra til å utvide undersøkelsen slik at den også omfatter svangerskaps- og barselomsorgen i kommunene, fordi jeg tror vi har forbedringspotensial også når det gjelder å gi et helhetlig og sammenhengende tilbud. Det er for mange kvinner jeg snakker med som opplever at de blir kasteballer fram og tilbake mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten, og dette bør henge sammen. Det er veldig bra at vi nå endelig får resultater for hele svangerskaps-, fødsels- og barseltilbudet – det er altså poenget.

Helsedirektoratet gjennomfører nå undersøkelsen, som omfatter hele forløpet. Det er totalt om lag 28 000 kvinner fra hele Norge som inviteres til å delta, så dette er en stor undersøkelse, og også mer omfattende enn det som har vært gjort tidligere. Det er bra.

Hensikten med nasjonale, kvantitative brukererfæringsundersøkelser er å finne systematiske tendenser. Helsedirektoratet oppgir at de er lite egnede til å få kunnskap om ekstraordinære eller individuelle erfaringer om f.eks. transportfødsler, så der må vi nok lete andre steder. Det ville også vært metodisk utfordrende å inkludere disse fordi de ikke har vært gjennom hele forløpet som dette spørreskjemaet dekker.

Undersøkelsen er sendt til kvinner som har født i perioden august 2024 til og med februar 2025. Helsedirektoratet oppgir at det er for å unngå metodiske og målemessige utfordringer med å spørre folk om erfaringer langt tilbake i tid. Men jeg er veldig glad for engasjementet i denne saken, og derfor kommer jeg til å be Helsedirektoratet vurdere om det eventuelt skal gjennomføres en undersøkelse blant kvinner som føder sommeren 2025, som representanten er opptatt av.

Vårt mål er at kvinner skal oppleve et sammenhengende, trygt og helhetlig tilbud gjennom svangerskap, fødsel og barsel. Over 40 pst. av kvinnene har allerede svart på denne brukerundersøkelsen. Det er veldig positivt, og jeg ser fram til at vi får resultatene, for det vil gi oss verdifull informasjon om tilbudet og også om behovet for forbedringer og nye tiltak.

Seher Aydar (R) [11:59:25]: Det er fint at denne undersøkelsen er mer omfattende enn tidligere, og det er forståelig at det er et ønske om å sammenligne fødsler fra samme periode, men er det ikke mulig å sammenligne erfaringene fra dem som er født i samme periode, og samtidig inkludere kvinner som føder om sommeren? Det er positivt at helseministeren varsler at han vil be Helsedirektoratet om å vurdere også å gjøre en undersøkelse for kvinner som føder om sommeren, og jeg håper egentlig at dette ikke bare blir et spørsmål om vurdering. Jeg synes man kan bestemme at dette skal gjøres, for juli er en av de månedene da flest barn blir født,

og likevel velger flere sykehus hvert eneste år å stenge ned fødeavdelinger. Erfaringene fra de kvinnene som føder på den tiden, enten det gjelder hvis fødeavdelingen de egentlig skulle føde på, er stengt om sommeren, eller hvis det er lavere bemanning, er også viktig for å styrke fødsels- og barselomsorgen.

Statsråd Jan Christian Vestre [12:00:33]: Takk for oppfølgingsspørsmålet. Jeg er ikke uenig i det. Bare en liten nyansering: At sykehus velger å stenge fødeavdelinger om sommeren, er nok ikke fordi de vil at fødende kvinner skal ha et dårligere tilbud, men rett og slett fordi de ikke har fagfolk, fordi de som jobber der, også skal ha sommerferie. Det er et viktig prinsipp i arbeidslivspolitikken at folk har rett på ferie – det er våre partier enige om – og i en del distrikter er det problemer med å få dette til å gå opp. Vaktplanene går ikke opp, da må noen tilbud midlertidig stenge, og enkelte kvinner får da lengre reisevei til et annet sted. Vi tror jo ikke at det gir dem et dårligere tilbud kvalitetsmessig eller på annen måte, men dette er en av de tingene en eventuelt kan finne ut mer om hvis Helsedirektoratet vurderer at det er hensiktsmessig å gjennomføre en undersøkelse for de kvinnene som føder denne sommeren, altså i 2025. Så det følger vi opp på den måten jeg sa vi skulle gjøre det på.

Seher Aydar (R) [12:01:29]: Jeg tror det er viktig å lytte til både Jordmorforbundet, Landsforeningen 1001 dager og Barselopprøret, som jo reagerte på dette. Derfor er det fint at helseministeren vil be om en vurdering, men jeg mener at det ikke er noe i veien for å bestemme at kvinner som føder om sommeren, også skal lyttes til og være med i en kartlegging. Når det praktiseres sommerstengte fødeavdelinger, viser det egentlig den allerede krevende og alvorlige situasjonen for fødende i distriktene, fordi de opplever utrygghet og uforutsigbarhet. Det er helt riktig at også de ansatte trenger sommerferie, men hvis tilbudet og hvordan dette skal organiseres, skal ses på i sin helhet, må også de som føder i de månedene som flest faktisk føder, være en del av det. Derfor håper jeg at dette ikke bare blir et spørsmål som Helsedirektoratet kan vurdere selv, men at det blir tydelige signaler om at dette skal gjøres.

Statsråd Jan Christian Vestre [12:02:31]: Takk for oppfølgingsspørsmålet. Nå ber vi jo da direktoratet om å vurdere dette, og da vil det være for sommeren i år. Jeg er helt sikker på at de gjør kloke vurderinger av det de skal vurdere. Vi må huske på at det er 28 000 kvinner som skal være med, som har født fra august i fjor og fram til februar, og det er også andre deler av året hvor det er bemanningsutfordringer, og også andre deler av året hvor en kan måtte oppleve å ikke kunne føde på

nærmeste sykehus. Så jeg tror jo at det representanten er opptatt av, også vil bli ivare tatt gjennom bredden i denne undersøkelsen, men det er positivt hvis en kan gjøre mer. Jeg mener dette er et godt eksempel på en sak som har vakt stort engasjement i organisasjonene blant kvinner som har opplevd dette, og som har mye å bidra med, og jeg vil berømme representanten for å ta det opp. Da er det positivt at vi kan gjøre noe med det også, så takk for det.

Spørsmål 5

Bård Hoksrud (FrP) [12:03:56]: «Antallet pasienter som får rehabilitering hos private og ideelle innenfor spesialisert rehabilitering, går ned, viser Helse Sør-Øst sine tall. Det meldes om tilsvarende for de andre RHF-ene. Dette er rehabilitering til personer med kroniske og ofte forverrende sykdommer. Det er ikke noe som tyder på at behovet for rehabilitering er mindre nå enn før hos pasienter med for eksempel MS, muskel- og skjelettplager eller kreft.

Hvordan vil statsråden forklare nedgangen, skyldes det en bevisst nedbygging av tilbudet i senfasen i RHF-ene?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:04:27]: Takk for spørsmålet. Det er behov for gode rehabiliteringstilbud både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten. Vi blir stadig flere eldre med behov for rehabilitering, og vi trenger arbeidsrettet rehabilitering, slik at mennesker i yrkesaktiv alder kan fortsette i arbeidslivet.

Helse sør-øst har opplyst at regional koordinerende enhet i Helse sør-øst mottok 12 584 nye henvisninger i 2024, sammenlignet med 13 414 henvisninger året før. Der er det altså en reduksjon i antall henvisninger på i overkant av 6 pst.

Helse sør-øst opplyser videre at det i 2024 ble registrert en økning i antall henvisninger for tilstander som ut fra prioriteringsveileder for fysikalsk medisin og rehabilitering tilhører primærhelsetjenesten, ikke spesialisthelsetjenesten. Det kan være fysioterapi, ordinær trening eller ønske om trening i varmtvannsbasseng. Derfor blir disse pasientene vist tilbake til primærhelsetjenesten.

Så er det registrert en økning i antall henvisninger for pasienter som henvises som følge av krav fra Nav, og som vurderes for uføretrygd. I tillegg er det en økning i antall henvisninger for pasienter som ikke vil være i stand til å nyttiggjøre seg av rehabiliteringstilbudet, og da bør de kanskje heller ikke få det tilbudet. Dette kan f.eks. være pasienter med hjerneskader og slagpasienter som er i en kronisk fase en tid etter hendelsen, eller pa-

sienter der potensialet for rehabilitering vurderes å være begrenset eller svært begrenset.

Takk til representanten for at han reiser spørsmålet, for dette er tall vi er nødt til å følge med på. Jeg er helt enig med representanten i det, for vi kan få utilsiktede konsekvenser her. Den viktigste oppgaven vår er å sørge for at alle som trenger helsehjelp, får helsehjelp. Basert på de tallene jeg har sett – jeg har gått inn i disse sakene nå etter at jeg fikk spørsmålet – mener jeg at summen av de tre forholdene jeg nevnte, tilsier at de som skal ha hjelp, får hjelp.

Vi ser også at det har vært en økning i den gjennomsnittlige avslagsprosenten for alle delytelser. Den har gått fra 36 pst. i 2023 til 44,6 pst. i 2024. Kombinasjonen av færre henvisninger, som var på vel 6 pst., og økningen i avslagsprosent, som var på ca. 8 pst., medførte altså at 19,1 pst. færre pasienter ble tildelt rett til spesialisert rehabilitering i 2024 sammenlignet med året før.

Det er det som er den mest sannsynlige forklaringen. Helse sør-øst opplyser at de ikke har gjennomført innskjerpning av dagens praksis for hvem som får rett til spesialisert rehabilitering. Jeg vil også understreke at det heller ikke på noen måte er lagt føringer for reduksjon av rehabilitering i senfase. De som skal ha rehabilitering i senfase, skal være trygge på at de får det.

Bård Hoksrud (FrP) [12:07:25]: Jeg takker statsråden, men det er jo sånn at Helse sør-øst selv sier at årsaken til nedgangen bl.a. er at flere pasienter får avslag, og at det kommer færre henvisninger fra fastlege. Når jeg hører at fastleger oppgir som grunn at de ikke sender inn søknader til pasienter fordi de likevel får avslag, frykter jeg at det er en bevisst strategi fra RHF-ene som går ut over de pasientgruppene som har behov for spesialisert rehabilitering for å kunne mestre hverdagen sin. Dette er jo ikke en del av ventetidsløftet, så det er kanskje ikke så viktig.

Derfor er spørsmålet: Hva vil statsråden gjøre for å sikre at disse pasientgruppene får det tilbudet de har behov for, i spesialisthelsetjenesten?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:08:04]: Alle som har rett til helsehjelp, skal få helsehjelp. Så forklarte jeg nå nettopp de tre årsakene til at avslagsprosenten har økt. Jeg kan gjerne gjenta dem. Den ene er altså at det er flere av dem som henvises, som skal ha hjelp i primærhelsetjenesten og ikke i spesialisthelsetjenesten. Da ville det være feil bruk av ressurser å sende dem til feil sted. Det tror jeg representanten er enig i. Den andre er at det er flere som henvises som følge av krav fra Nav, og som da vurderes for uføretrygd og altså skal et annet sted. Den tredje er at det er flere som ikke vil ha noe særlig godt utbytte av denne typen rehabilitering.

Vi må ha tillit til at helsefaglig personell og leger som vurderer disse henvisningene, gjør det som er riktig for pasienten. Alternativet ville jo vært at vi skulle sitte og bestemme hvilke pasientgrupper som skal ha hjelp hvor, og da tror jeg vi hadde fått mye feilbehandling og overbehandling. Det ville gått dramatisk ut over ressursene i tjenestene våre og gått ut over dem som faktisk trenger helsehjelp. Jeg har tillit til at Helse sør-øst gjør disse vurderingene, og de har som sagt ikke skjerpet inn praksisen, så her er det pasientgrunnlaget som har endret seg.

Bård Hoksrud (FrP) [12:09:09]: Statsråden sier at alle skal få den hjelpen de trenger, og så sier statsråden at Helse sør-øst er tydelig på at en del av tjenestene skal overføres til kommunehelsetjenesten.

Vi har nylig hatt en riksrevisjonsrapport, Dokument 3:12, som slår fast at tilbudet om rehabilitering i kommunene er mangelfullt, og at over 60 pst. av kommunene mener det er vanskelig å gi gode rehabiliteringstjenester. Når vi i tillegg ser at det er en endring på minus 10,3 pst. i bruken av både ideelle og private til rehabilitering i spesialisthelsetjenesten, frykter jeg at det er en bevisst holdningsendring fra spesialisthelsetjenesten om å flytte disse tjenestene ned, og det er pasientene som blir taperne.

Hvordan vil statsråden sikre at det ikke er pasienter som egentlig trenger et tilbud, som nå ikke får det, og hvordan vil han forsikre seg om at de får det tilbudet de trenger? Kanskje det er for enkelt bare å skyve det ned til kommunene når det er ting som åpenbart er spesialisert rehabilitering. Det er det vi også får tilbakemelding om fra dem som driver på dette feltet.

Statsråd Jan Christian Vestre [12:10:14]: Det er nok ikke så åpenbart at disse pasientene ikke skal ha hjelp av kommunehelsetjenesten. Her er det, som jeg nevnte, laget en faglig prioriteringsveileder for fysikalsk medisin, som er veldig tydelig på nettopp hvilke oppgaver kommunen kan løse bedre enn spesialisthelsetjenesten. Det kan jo ikke være et mål at flest mulig skal ha hjelp i spesialisthelsetjenesten. Snarere tvert imot har det vært et bredt politisk ønske over lang, lang tid om at vi skal behandle innbyggerne på lavest mulig nivå, så raskt som mulig, så nær som mulig der de bor, og med best mulig resultater av behandlingen. Da vil både antallet henvisninger, antallet som får tildelt plass, og antallet avslag gå litt opp og ned – avhengig av hvilke pasientgrupper det er, og hvilke reelle behov de har.

Vår oppgave er å sørge for at de som trenger hjelp og har rett til hjelp, får hjelp på riktig sted, til riktig tid og på riktig nivå. Det har jeg som sagt tillit til at helseforetaket håndterer. Hvis det er tilfeller av pasienter som mener

de ikke har fått rettighetene sine innfridd, er det viktig at de bruker klagerettighetene sine.

Spørsmål 6

Fra representanten Irene Ojala til helse- og omsorgsministeren:

«Da Klinikk Alta skulle åpnes i 2019, måtte flere helsetopper droppe åpningen: helse- og omsorgsministeren fordi han ikke kom seg over fjellet fra Kvænangen på grunn av dårlig vær, og ledelsen i Helse Nord på grunn av krise i luftambulansen. Dette illustrerer hvorfor folk i Alta, Finnmarks største by, trenger et godt helsetilbud nettopp i Alta. Stortinget økte bevilgningen til Klinikk Alta med 41,7 mill. kr for 2024.

Kan statsråden synliggjøre at tilbudet og aktiviteten ved Klinikk Alta er økt med vel 40 mill. kr fra 2023 til 2024?»

Presidenten [12:11:21]: Dette spørsmålet er trukket.

Spørsmål 7

Helge Orten (H) [12:11:35]: «I forliket om grunnrenteskatt på vindkraft 15. desember 2023 er det enighet om å innføre en kontantstrømskatt med utbetaling for investeringskostnader i nye kraftanlegg.

Vil regjeringen følge opp forliket og la utbetalingsordningen tre i kraft før stortingsperioden er over?»

Statsråd Jens Stoltenberg [12:12:06]: Stortinget vedtok å innføre grunnrenteskatt på vindkraft med virkning fra 1. januar 2024. Lovvedtaket baserte seg på regjeringens forslag, men det ble gjort enkelte endringer under stortingsbehandlingen. Blant annet ble det tatt inn en utbetalingsordning. Den skal gjelde for nye kraftanlegg når anlegget blir satt i drift, og skatteetaten har gjennomført kontroll av fastsatt skatt.

Ettersom ordningen kom inn under stortingsbehandlingen, har den ikke ordinære forarbeider. Dermed er det flere forhold med ordningen som krever videre utredning og avklaring. Det er likevel klart at ordningen bare skal gjelde for nye kraftanlegg og når anlegget blir satt i drift. Det er ingen nye kraftanlegg som er satt i drift siden 1. januar 2024. Etter at et slikt anlegg blir satt i drift, skal skattemelding for det aktuelle året leveres og skatteetaten gjennomføre kontroll av fastsatt skatt før utbetaling skjer. Tidspunktet for utbetaling ligger dermed et stykke fram i tid.

I innstillingen forutsatte flertallet at utbetalingsordningen ikke kan tre i kraft før ESA har godkjent løsningen. Det er spørsmål om utbetalingsordningen er foren-

lig med EØS-avtalen, siden ordningen bare gjelder nye kraftanlegg. Eksisterende anlegg må framføre negativ grunnrenteinntekt med rente og få fradrag i senere års inntekter eller beløpet utbetalt ved opphør av virksomheten.

Regjeringen følger opp lovvedtaket slik at utbetalingsordningen kan tre i kraft. Finansdepartementet har innledet dialogen med ESA for å avklare om utbetalingsordningen er lovlig slik den er utformet. Jeg kan ikke si noe sikkert om når disse spørsmålene blir avklart og dermed på hvilket tidspunkt utbetalingsordningen kan tre i kraft. Dette avhenger av konklusjonene som kommer ut av dialogen med ESA.

Helge Orten (H) [12:14:04]: Det har gått forholdsvis lang tid siden desember 2023. Selv om det ikke har vært iverksatt og bygd noen nye anlegg i denne perioden, er det likevel viktig for forutsigbarheten for næringen – ikke minst for vindkraftnæringen – å få dette på plass så raskt som mulig. Prinsippet om utbetaling av skatteverdien av negativ grunnrente er for så vidt ikke et nytt prinsipp, og så skal det selvfølgelig tilpasses i dette skatteopplegget. Men det virker som om regjeringa kanskje ikke har hatt nok trykk på og prioritert dette høyt nok når det har gått så lang tid, siden desember 2023, og man ennå ikke har en avklaring av når det kan innføres. Spørsmålet mitt var egentlig om det er en realistisk mulighet for at vi kan få gjennomført dette i denne stortingsperioden, eller om det vil gå enda lengre tid før næringen kan få den forutsigbarheten den trenger for skatteopplegget.

Statsråd Jens Stoltenberg [12:15:05]: Det er selvfølgelig fritt for Stortinget å gjøre endringer i lovforslag som regjeringen har fremmet. Det er Stortingets oppgave og Stortingets rett. Samtidig er det slik at når det fremmes et forslag til en endring i en paragraf eller bestemmelse som ikke har vært utredet på samme måte, og der vi ikke har samme forarbeider som man normalt har i lovarbeider, må de spørsmålene avklares etter at vedtaket er fattet. Her er det ikke minst forholdet til ESA som krever tid, og som krever avklaring. Det var også Stortinget tydelig på. Vi jobber med ESA, dialogen er i gang, men jeg kan ikke love noe på vegne av ESA om når de er klare til å komme med sine konklusjoner.

For øvrig er det slik at det først må settes et anlegg i drift og skatten må være betalt før en etterbetaling kan skje, så det har ikke hatt noen praktiske konsekvenser så langt.

Helge Orten (H) [12:16:09]: Om det ikke har hatt noen praktiske konsekvenser, har det den konsekvensen at så lenge hele skatteopplegget ikke er satt, vedtatt og på plass, er det en uforutsigbarhet for en næring som

skal investere. Den uforutsigbarheten har næringen selv også formidlet, så det er i hvert fall et stort ønske fra næringen selv og vindkraftnæringen om å få dette på plass så raskt som overhodet mulig. Det virker på meg som om det har gått litt lang tid siden desember 2023. Her hadde det vært muligheter, tror jeg, for departementet til både å jobbe raskere, sette mer trykk på det og ha det som en høy prioritet inn mot ESA. Det er heller ikke et ukjent prinsipp i grunnrentebeskatningen å få dette på plass. Jeg etterlyser at det kommer på plass så raskt som overhodet mulig. Det er også noe med den tilliten vi skal ha når vi gjennomfører og har slike forlik i Stortinget – at regjeringa jobber så raskt som overhodet mulig.

Kan finansministeren bekrefte at det her vil bli lagt stort trykk på jobben videre?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:17:15]: Vi legger stor vekt på det, for det er nyttig og viktig å få det avklart. Men vi er altså avhengig av enighet med ESA, og det som er en utfordring, er at det bare gjelder nye kraftverk. Så spørsmålet er om det er den forskjellsbehandlingen mellom nye og gamle kraftverk som ESA av en eller annen grunn måtte mene er problematisk. Det forsøker vi å få løst i dialog med ESA.

Det er helt riktig at det ikke er noe nytt at man har en ordning der negativ grunnrenteinntekt kan komme til fradrag. Det er to måter å gjøre det på: Enten er det en slik utbetalingsordning som vi har for noe grunnrenteskatt, eller så er det mulig å framføre negativ grunnrenteinntekt med renter mot framtidig inntekt. Så at negativ grunnrenteinntekt skal komme til fradrag, er klart. Spørsmålet er hvordan det skal skje.

Spørsmål 8

Sandra Borch (Sp) [12:18:23]: «I sitt forslag til ny skattekommisjon skriver regjeringen følgende: «Kommisjonen bes vurdere om de viktigste subsidiene gjennom unntak i skatte- og avgiftsreglene er riktig prioritering og virkemiddelbruk i dag og fremover, og ev. vurdere om det er deler av denne virkemiddelbruken som heller burde ivaretas på utgiftssiden.»

Kan statsråden garantere at det er uaktuelt å fjerne noen av fradragene som bidrar til bosetting og utvikling i nord?»

Statsråd Jens Stoltenberg [12:19:08]: Bakgrunnen for initiativet til en skattekommisjon er at vi lever i en mer urolig tid, med krig og konflikt ute i verden, men også med et mer oppsplittet politisk landskap her hjemme, som gjør det vanskelig å få den forutsigbarheten vi trenger, ikke minst i skattepolitikken, over flere

stortingsperioder med skiftende politisk flertall. Det var grunnen til at jeg tok initiativet til en bredt politisk sammensatt skattekommisjon, ikke for nødvendigvis å få enighet om alle sider ved skattesystemet, men for å få enighet om noen hovedelementer som kunne bidratt til et bedre skattesystem, som fremmer investeringer og verdiskaping i næringsvirksomhet, økt tilgang på arbeidskraft og mer rettferdig fordeling.

En skattekommisjon kan gi nyttige råd om hvordan vi kan komme videre i arbeidet med å få til et bedre og mer stabilt skattesystem. Det vil alltid være politisk uenighet om skatt, men vi har tidligere fått til brede forlik i Stortinget om viktige elementer i skattesystemet. Det gjelder særlig skattereformen i 1992, som etablerte gode prinsipper om brede skattegrunnlag og likebehandling av næringer, virksomheter og investeringer. Også reformen i 2006 og enigheten om en skatteomlegging i 2016 var basert på et bredt politisk flertall. Dette har bidratt til forutsigbarhet for bedrifter og husholdninger.

Regjeringens politikk er å gjøre skattesystemet mer sosialt og geografisk omfordelende. Arbeiderpartiet og Senterpartiet har sammen sørget for skattelettelser til personer med lave og midlere inntekter. Skattekommisjonen er ment som et første steg i en prosess som jeg håper vil resultere i et bredt forlik i Stortinget.

Jeg tror ikke det vil gi et godt utgangspunkt for dette arbeidet om vi skal ha fastlåste standpunkter om alle enkeltelementer i skattesystemet. Mandatutkastet som vi har delt med enkelte partigrupper på Stortinget, er et åpent mandat. Kommisjonen bes legge til grunn at hovedmålene med skatte- og avgiftssystemet og de sentrale systemegenskapene ligger fast. For øvrig vil kommisjonen stå fritt til å vurdere de aller fleste elementene i skattesystemet. Vi har dessuten vært åpne for å justere mandatet etter innspill fra partigruppene.

Sandra Borch (Sp) [12:21:41]: Takk for svaret. Jeg føler egentlig ikke at jeg fikk svar på det spørsmålet jeg stilte, men da kan jeg stille et mer konkret spørsmål.

En av de viktigste sakene for Senterpartiet da vi satt i regjering, var å få til nedskriving av studielån i distriktene, et viktig tiltak for veldig mange yrkesgrupper og veldig mange av distriktene, særlig i Nord-Norge. Det var et viktig gjennomslag for Senterpartiet og tidligere finansminister Trygve Slagsvold Vedum, så mitt spørsmål til Arbeiderparti-regjeringen er om man fortsatt ønsker nedskriving av studielån og kan garantere at den ordningen ikke blir skrinlagt.

Statsråd Jens Stoltenberg [12:22:32]: Som jeg redegjorde for i mitt svar, er det slik at den skattekommisjonen vi har tatt initiativ til, har til hensikt å få til brede forlik. Vi hadde et svært åpent mandat. De var villige til

å sitte ned med partigruppene for å gjøre justeringer i mandatet, så hvis det er noe i mandatet man ikke liker, kunne man ha tatt opp det. Istedenfor avviste man hele ideen om å forsøke å finne enighet om hovedelementer, og som første skritt da enighet om et mandat. Det er litt underlig at det så er sterk kritikk mot et mandat man ikke engang ville diskutere. Vi gjorde det helt klart at vi var innstilt på å gjøre endringer.

Det som representanten nå tar opp, er et annet spørsmål. Det er ikke et spørsmål om skattekommisjonen, det er et spørsmål om en avskrivningsordning av studiegjeld. Det er et vedtak som Arbeiderpartiet og Senterpartiet har gjort sammen, fått fram for Stortinget og gjort vedtak om der.

Sandra Borch (Sp) [12:23:28]: Man kan spørre seg om den skattekommisjonen var særlig vellykket å legge fram, men noen av de forslagene som fremmes av skattekommisjonen, er reduksjoner i fiskerifradraget, reduksjoner i sjømannsfradraget, reduksjoner i finnmarksfradraget, som man skal vurdere, og ikke minst viktige tiltak for Nord-Norge, som moms på strøm, det gjelder hele Nord-Norge, og at man skal vurdere om man skal innføre elavgift i tiltakssonen. Hva er svaret til statsråden på de forslagene som kommisjonen løfter opp, og som nå egentlig er satt i spill?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:24:11]: Kommisjonen foreslår ikke å avskaffe noen fradrag eller noen ordninger. Kommisjonen har veldig generelle og åpne formuleringer om at man bør se på skattesystemet for å få et mer rettferdig skattesystem. Det innebærer også rettferdighet når det gjelder geografi. Det har vært en viktig del av norsk skattepolitikk over lang tid at det har vært egne ordninger, ikke minst for de mest grisgrendte delene av landet, tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark.

Jeg har bestemt meg for at jeg ikke kommer til å svare på alle enkeltordninger i skattesystemet, for hvis jeg begynner å svare på den og den og så ikke svarer på noen andre, er det plutselig slik at vi sitter og forhandler og debatter enkeltordninger før vi får en helhetlig prosess. Den helhetlige prosessen ønsker jeg fortsatt at partiene på Stortinget skal bli med på, på en eller annen måte. Derfor står vår invitasjon til å sette oss ned og se hva vi kan bli enige om av viktige ting i skattesystemet for framtiden, ved lag.

Spørsmål 9

Geir Pollestad (Sp) [12:25:34]: «Mange lokalsamfunn i Finnmark og Nord-Noreg står overfor store utfordringer med eit folketal som er venta å gå ned, og stor

mangel på unge folk. Finansministeren foreslår no ein skattekommisjon med eit mandat som betyr at viktige skattefrådrag kjem i spel. Eg minner om at den førre finansministeren, Trygve Slagsvold Vedum frå Senterpartiet, gav auka frådrag og skattelette til folk i Nord-Noreg.

I ei tid der Russland har angripe eit anna av nabolanda sine, er statsråden sikker på at det er rett å skape uvisse rundt desse frådraga?»

Statsråd Jens Stoltenberg [12:26:10]: Bosetting og aktivitet i nord er viktig for Norge. Derfor har Arbeiderpartiet, sammen med Senterpartiet i regjering, videreført og styrket bruken av virkemidler for å øke attraktiviteten i innsatssonen, tidligere kalt tiltakssonen. Gratis barnehage og økt finmarksfradrag er eksempler på dette.

I mitt svar på spørsmål 8, fra representanten Borch, forklarte jeg at bakgrunnen for initiativet til en skattekommisjon nettopp er at vi lever i en mer usikker verden med mer utrygghet der ute. Samtidig er den politiske virkeligheten her i Norge mer oppsplittet, med skiftende politisk flertall. Da er det enda viktigere at skatte- og avgiftssystemet er mest mulig forutsigbart og bidrar til stabile rammevilkår for bedrifter og husholdninger. En skattekommisjon kan gi nyttige råd om hvordan vi kan komme videre i arbeidet med å få et bedre og mer stabilt skattesystem.

Som jeg har svart til representanten Borch, er skattekommisjonen første steg i en prosess som jeg håper vil resultere i et bredt forlik i Stortinget. Jeg tror ikke det vil være et godt utgangspunkt for dette arbeidet å ha fastlåste standpunkter om alle enkeltelementer i skattesystemet. Mandatutkastet som jeg har delt med enkelte partigrupper på Stortinget, er et åpent mandat. Vi har dessuten vært åpne for å justere mandatet etter innspill fra partigruppene.

Geir Pollestad (Sp) [12:27:47]: Dette svaret var litt som filmer som kjem i fleire utgåver, ofte er: Ein må ha sett einaren for heilt å forstå toaren, så eg skal gå inn og lesa alt i svaret til representanten Borch.

Ofte er formålet med denne typen kommisjonar at ein skal rydda opp, og ein veit jo kva som er læresetninga i Finansdepartementet: Det er breie skattegrunnlag og låge skattesatsar. Desse breie skattegrunnlaga gjer ofte likevel at ein gyv laus på særlege ordningar og unntak som er lagde inn i skattesystemet. Noko av motstanden kjem dermed av at ein er klok av skade, eller at «brent barn skyr ilden». Er det slik at tanken om ein skattekommisjon er å rydda opp i skattesystemet, eller er det å gjera skattesystemet meir målretta?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:28:49]: Jeg ser ikke noen motsetning mellom de to hensynene. Jeg tror et

mer ryddig og mer oversiktlig skattesystem også vil skape et bedre og mer rettferdig skattesystem, og jeg er helt overbevist om at en framtidig skattereform og et framtidig skatteforlik også kommer til å innebære at vi fortsatt kommer til å ha sterke virkemidler for å bidra til å opprettholde bosetting. Det har Arbeiderpartiet og Senterpartiet fått til sammen i regjering, og det var faktisk Arbeiderpartiet som startet arbeidet med å ha lav skatt i f.eks. innsatssonen, eller tiltakssonen. Det var på 1970-tallet man innførte redusert arbeidsgiveravgift i Nord-Norge, og så har det blitt forsterket og bygget ut gjennom mange år. Arbeiderpartiet har støttet det og mener fortsatt at vi skal ha geografiske virkemidler i skattesystemet.

Geir Pollestad (Sp) [12:29:43]: I sitt fyrste svar snakka finansministeren om føreseielege vilkår og skattesystemet, men når ein fylgjer den offentlege debatten om skatt, handlar det ikkje så mykje om sjølv skattesystemet, det handlar om skattenivået. Det er definitivt eit politisk spørsmål som ligg bak kor skattenivået skal vera.

Då er mitt siste spørsmål: Er behovet, ifølgje finansministeren, fyrst og fremst å gjera noko med å få føreseielege vilkår knytte til skattesystemet og innrettinga på skattane, eller er det skattenivået ein ønskjer å samla eit breitt forlik bak?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:30:38]: Jeg mener det er bra med bredest mulig forlik om flest mulig ting. Samtidig er jeg realistisk. Jeg tror at Arbeiderpartiet ikke vil bli enig med høyresiden om skattenivået – det er en av de store motsetningene som er i norsk politikk, og har vært det i mange tiår, og Arbeiderpartiet og Senterpartiet har ofte gått sammen om vurderinger av behovet for et rimelig skattenivå for å finansiere gode velferdstjenester. Jeg tror altså det er mye mer realistisk å se for seg at det blir enighet om deler av selve innretningen på skattesystemet. Det har vi fått til før, og det har vært reformer som har fremmet både mer rettferdighet og et mer effektivt skattesystem, et skattesystem som fremmer produktivitet og lønnsomme bedrifter. Det er altså mest på balansen mellom ulike skatter jeg ser for meg at det er mulig å få til en enighet, ikke nødvendigvis om nivået.

Spørsmål 10

Fra representanten Ole André Myhrvold til finansministeren:

«Skattesystemet er endret flere ganger de siste tiårene, blant annet gjennom skattereformene i 1992, 2006 og 2016. Finansministeren foreslår nå en ny skattekom-

misjon med et mandat som innebærer at viktige skattefradrag for arbeidsfolk kommer i spill. Jeg minner om at den forrige finansministeren, Trygve Slagsvold Vedum fra Senterpartiet, gav økte fradrag og skattelette til arbeidsfolk.

I en tid der mange fortsatt opplever høye priser og en stram økonomi, er statsråden sikker på at det er riktig å skape usikkerhet rundt disse fradragene?»

Presidenten [12:31:32]: Dette spørsmålet bortfaller da representanten Ole André Myhrvold fra Senterpartiet ikke er til stede i salen, og det vil han få refs for – og så kan statsråden permitteres.

Vi går da til spørsmål 11.

Spørsmål 11

Liv Kari Eskeland (H) [12:32:01]: «Vi les på BaneNor sine nettsider at det på ny er uføresette hendinger i Moss sentrum i samband med bygging av jernbane og stasjon.

Kan statsråden gjera greie for den siste utviklinga, og kva tankar han gjer seg om konsekvensar for tid og kostnad?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:32:23]: Bane NOR har informert om at Høienhaldgata 5 og 7 i Moss må fraflyttes før 1. september 2025 og rives innen utgangen av året. Det er ingen akutt evakuerings situasjon, og det er trygt å bo i byggene nå.

Dette er åpenbart en krevende situasjon for beboerne, men det er ifølge Bane NORs geotekniske rådgivere nødvendig å utføre tiltak så raskt som dette. Sikkerheten kommer alltid først i gjennomføringen av prosjekter, og det gjelder også i høyeste grad ved gjennomføringen av utbyggingsprosjektet i Moss.

Landets fremste ekspertise på grunnforhold er tilknyttet dobbeltsporutbyggingen i Moss. Det er mange tiltak som er vurdert. Det eneste tiltaket som er gjennomførbart innenfor tiden vi har til rådighet, er å rive to bygg. Dette vil fjerne en betydelig last på skråningen, gi vesentlig bedre sikkerhet og – viktigst – sørge for at det ikke utløses et skred. Når byggene er revet, vil man i tillegg kunne gjøre andre tiltak som det ikke er mulig å gjennomføre nå.

Bane NOR har allerede igangsatt prosessen for innløsning av Høienhaldgata 5 og 7, slik at byggene er fraflyttet før 1. september. Målet er å oppnå en minnelig løsning med seksjonseierne. Det er og vil være tett dialog mellom Bane NOR og seksjonseierne, og Bane NOR har opplyst meg om at de gjør det de kan for å hjelpe seksjonseierne gjennom prosessen. Bane NOR samarbeider så vidt jeg forstår, godt med Moss kommune, og

sammen vil Bane NOR og kommunen ivareta beboerne i tiden framover.

Årsakene til bevegelsene er sammensatte. Det har vært og er naturlige bevegelser i skråningen, noe som registreres i forbindelse med målingene på byggene. Samtidig er det registrert en sammenheng mellom deformasjonene og arbeidet med jetpeling. Jetpelingen i området ble satt på vent for flere måneder siden. Dette har redusert bevegelsene, men ikke i tilstrekkelig grad.

Det er etablert et omfattende system i Moss sentrum for å overvåke grunnforholdene og påvirkningen fra dobbeltsporutbyggingen. Antallet instrumenter i bakken sikrer at Bane NOR til enhver tid har oversikt over bevegelsene i grunnen. Bane NOR har geoteknisk beredskap hele døgnet, og dersom instrumenteringen registrerer grenseverdier som overskrides, sendes varslinger, som følges opp. Geotekniske rådgivere undersøker resultatene daglig for å se etter endringer. Instrumenteringen og kontrollsystemene vil gi et varsel dersom situasjonen skulle utvikle seg.

Liv Kari Eskeland (H) [12:35:15]: Takk for den gode orienteringa om kva som skjer. Eg fekk likevel ikkje svar på spørsmåla mine, som var korleis dette vil påverka tid og kostnad. Det er klart at det me er mest bekymra for, er korleis statsråden no kan tryggja innbyggjarane i Moss i forbindelse med den vidare byggjeprosessen og på den måten eliminera den utryggleiken befolkninga no opplever ettersom stadig nye og uføresette hendinger dukkar opp.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:35:52]: Det er lav risiko for skred som omfatter hele faresonen Moss havn, og denne risikoen har ikke endret seg som følge av bevegelsene i Kransen nord. Stabiliteten i byggene øst for Høienhaldgata vurderes også som god. Bane NOR trenger tid fra 1. september og ut året til å rive byggene, gjennomføre det på en trygg måte og da sitte igjen med en tilstrekkelig sikkerhets- og tidsmargin.

Man har tett og god dialog med dem som er berørt, og man har hele tiden grundige undersøkelser, sånn at det vurderes som trygt nå, men det må altså gjennomføres tiltak for at det ikke skal utløses skred her i framtiden.

Når det gjelder kostnadsrammen, må det gjøres ytterligere vurderinger før man kan være helt sikker på om eksisterende marginer og usikkerhetsavklaringer er tilstrekkelige, men den foreløpige vurderingen er at kostnadsrammen ikke er truet.

Liv Kari Eskeland (H) [12:36:51]: Statsråden sa litt om kostnad, og det er klart at kostnadsramma har vore ei bevegeleg sak ei stund no. Han sa ingenting om tid. Det me òg lurar på, er sjølvsagt kva tankar statsråden no gjer seg med omsyn til framtidig kvalitetssikring av sån-

ne store byggeprosjekt. Meiner statsråden at det som her er lagt til grunn, er godt nok, eller vert det sett i verk tiltak som sikrar at me ikkje kjem opp i tilsvarande utføre i komande prosjekt?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:37:24]: Min inngang til det er at våre virksomheter og etater alltid må ha den tilnærmingen at de er lærende organisasjoner, i den forstand at når man oppdager risiko som man ikke har vært klar over tidligere, eller eventuelt svakheter ved plansystemer, må man forsøke å ta det opp i seg.

Det som er situasjonen rundt Moss sentrum, er at Moss har en kvikkleireforekomst som i noen grad selvfølgelig har utgjort en fare for dette området hele tiden. Det er dette prosjektet som har avdekket denne faren. Gjennom dette prosjektet vil man oppnå en mye større sikkerhet og trygghet enn man hadde i utgangspunktet. Sånn sett er det bra at man får til det. På den annen side har det selvfølgelig medført store ulemper og også kostnadsøkninger i prosjektet, som representanten er inne på.

Akkurat hvordan man konkret skal sørge for at man er enda bedre på å undersøke grunnforhold i framtiden, kan jeg ikke gå detaljert inn i nå, men det er etter min vurdering en forutsetning at man hele tiden må strebe etter å bli bedre på det.

Spørsmål 12

Fra representanten Mímir Kristjánsson til samferdselsministeren:

«Ryfast er Norges dyreste bompengeprojekt. En tur fra Strand til Stavanger koster i dag 201 kr uten bombrikke. Det er altså én vei. For en pendler med bensinbil koster det 6 500 kr i måneden å bruke tunnelen. Resultatet er at mange strandbuer rett og slett ikke har råd til å bruke tunnelen, som er eneste vei til Stavanger. Ryfast har ikke mottatt én eneste krone i ferjeavløsningsmidler og fikk dessuten en uforutsett momssmell av staten.

Vil regjeringen komme med friske midler for å avlaste bompengebelastningen i Ryfast?»

Presidenten [12:38:31]: Dette spørsmålet er trukket.

Spørsmål 13

Fra representanten Sigbjørn Gjelsvik til energiministeren:

«I Europautvalet 6. mars 2025 uttalte statsråden at: 'vi lenge har vært en del av energimarkedet i Europa [...] Markedsregelverket i ren energi-pakken utgjør ikke større endringer i dette bildet og er EØS-relevant. Regjeringen har vært tydelig på at det ikke er snakk om å be-

nytte reservasjonsretten'. Ifølge Aftenposten 13. mars i år fortset arbeidet med dei fem rettsaktene i det norske EØS-byråkratiet og tekniske tilpassingar har allereie kome langt.

Kvifor fortset arbeidet med å førebu implementering av dette EU-regelverket?»

Spørsmål 14

Fra representanten Kari Elisabeth Kaski til næringsministeren:

«Matvareprisene har økt kraftig de siste årene. Dette rammer barnefamilier og folk med dårlig råd hardt. Matvareprisene økte med 7,5 pst. fra februar 2024 til februar 2025, det vil si godt over den generelle prisveksten på 3,6 pst. Konkurransetilsynet har nylig undersøkt marginer hos leverandører og dagligvarekjeder. De kom fram til at konkurransen i markedet er svak.

Hva er status på oppfølgingen av vedtakene Stortinget fattet i 2022 om regulering av dagligvarehandelen, og hvordan planlegger statsråden å ta dette arbeidet videre?»

Presidenten [12:38:41]: Spørsmålene 13 og 14 må utsettes til neste spørretime, da statsrådene er bortreist.

Spørsmål 15

Kjersti Toppe (Sp) [12:38:51]: «For Senterpartiet er det viktig å sikre politiskraft ute i de ulike lokalsamfunnene, men vi ser at mye av ressursene går til sentrale enheter i politidistriktet. Jeg har blitt gjort kjent med at Vest politidistrikt har den laveste andelen politifolk pr. 1 000 innbyggere i landet, og etter at Senterpartiet gikk ut av regjering, er det planer om å sentralisere namsmannsfunksjonen til Bergen.

Hva vil statsråden gjøre for økt politidekning i Vest politidistrikt, og kan statsråden garantere at namsmannsfunksjonen i Vest politidistrikt ikke blir sentralisert?»

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:39:31]: I Norge skal folk være trygge. Arbeiderparti-regjeringen prioriterer å bekjempe kriminalitet. Den som bryter loven, skal raskt møtes med en reaksjon som virker. Samtidig må vi gjøre mer for å forebygge kriminalitet.

Regjeringen har derfor prioritert politiet. Politiets budsjett har nominelt økt med 5,4 mrd. kr siden regjeringen tiltrådte høsten 2021, og bemanningen i politiet og PST er styrket med over 300 årsverk. I 2025 har politiet fått over 2,4 mrd. kr i økt bevilgning bl.a. for å sikre en stabil grunnfinansiering av politiet. Dette setter politiet i stand til å forebygge mer, øke tilstedeværelsen og gi en bedre beredskap i prioriterte områder.

Det er Politidirektoratet som har ansvaret for å fordele midler mellom politidistrikter og andre enheter i etaten, i tråd med føringene som er gitt av Stortinget og departementet. Politidekningen i det enkelte politidistrikt avhenger av befolkningstetthet, kriminalitetsbildet og geografiske forskjeller. Politimesteren i hvert distrikt har ansvar for å fordele midler innenfor politidistriktets budsjett og prioritere etter lokale forhold og behov.

Departementet har ikke lagt føringer for hvor mange polititjenestepersoner det skal være i Vest politidistrikt, eller hvor i distriktet de skal jobbe. Politidekning er kun ett av flere virkemidler for å oppnå samfunnseffekten av politiets innsats. Jeg ønsker ikke å styre på virkemidler, jeg er mest opptatt av hva politiet oppnår av resultater. I 2025 har jeg bl.a. bedt politiet om å prioritere økt inndragning av utbytte fra kriminalitet, øke oppdagelsesrisikoen og redusere rekrutteringen til organisert kriminalitet, for å nevne noe. Jeg legger til grunn at politimesteren selv velger de virkemidlene som gir best mulig kriminalitetsbekjempelse, samfunnssikkerhet og tjenester for innbyggerne.

Jeg er kjent med at Vest politidistrikt ønsker å samle namsmannsfunksjonen i Vest politidistrikt til en namsfogd for hele politidistriktet, slik det også er gjort i andre politidistrikter. Formålet med en slik samling er å øke kvaliteten og effektiviteten i arbeidet og å få likere saksbehandlingstid i hele politidistriktet. Etter det jeg er kjent med, er det ikke lagt opp til flytting av arbeidsplasser eller nedlegging av skrankepunkter for publikum. Jeg kan derfor ikke se at det er rimelig å omtale dette som sentralisering.

Kjersti Toppe (Sp) [12:42:24]: Takk for svaret. Det er sant at politiet har fått meir midlar dei siste åra. Det er likevel ei bekymring for meg, som folkevald frå Hordaland, å høyra at Vest politidistrikt framleis er blant dei politidistrikta med lågast dekning av politifolk per innbyggjar. Eg forstår jo systemet med at det her vert fordelt midlar som ikkje regjering eller storting blandar seg inn i direkte. Men eg har eit spørsmål om det ikkje er eit klart mål at kravet om «to per tusen», altså to politifolk per 1 000 innbyggjarar, er eit mål som skal gjelda for alle politidistrikt, og at vi år etter år kan sjå på at eit bestemt, stort politidistrikt er langt unna dette målet.

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:43:29]: Det som er viktig for meg, er som sagt ikke virkemiddelbruken, men det er å styre på resultater, det er å kreve effekt av de bevilgningene som Stortinget gir, det er at vi peker på: Hva er det vi skal oppnå med politiet? Hvordan skal politiet ivareta sitt samfunnsoppdrag? Da ser jeg at det å styre på antall politiutdannede ikke nødvendigvis er veien å gå, for vi trenger alle typer politifolk, også de som ikke er politiutdannet, altså også sivile, inn i politi-

et for å få til en god kriminalitetsbekjempelse og en god beredskap. Dermed er det kriteriene for tildeling, befolkningstettheten, kriminalitetsbildet og geografiske forskjeller som politidirektøren som må fordele ut fra.

Kjersti Toppe (Sp) [12:44:32]: Eg forstår ikkje at dei kriteria ikkje slår inn i Vest politidistrikt, med Noregs nest største by og store landområde. Og når ein skal styra på resultat, ser ein jo at oppklaringsprosenten går ned i Vest politidistrikt, og i årsrapporten for 2024 viser dei til at dei ikkje har kapasitet til å etterforska viktige saker. Så eg er òg bekymra for resultatet.

Når det gjeld namsmannen, vil eg spørja statsråden: Er det slik at statsråden ikkje vil gripa inn og hindra ei sentralisering av årsverk frå dei ulike kontora, og er det slik at statsråden, departementet sjølv, har gitt grønt lys for sentralisering av namsmannsansvaret i Vest politidistrikt, f.eks. frå Voss til Bergen?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:45:34]: Jeg deler representantens bekymring for oppklaringsprosenten i politiet. Både Stortinget og regjeringen har vært tydelige på hvilke forventninger man har, særlig til de alvorlige kriminalitetsområdene. Det er ikke bare uttrykt forventninger, det er også – sammen med Senterpartiet – bevilget store penger til politiet til dette.

Når det gjelder namsmannsfunksjonen, mener jeg at dette ikke er en sentralisering. Jeg mener heller ikke at det er riktig at jeg skal sitte her i Oslo og detaljstyre hvordan ressurser skal fordeles, og hvordan tjenestene i politiet skal organiseres lokalt. Det jeg har fått opplyst i denne saken, og som jeg mener er viktig, er at politimesteren har tatt både de ansatte i politiet, ansatteorganisasjonene og kommunene med på råd. Det tenker jeg er det viktige her, at en sammen, lokalt, finner ut av hvordan dette best skal organiseres.

Spørsmål 16

Tage Pettersen (H) [12:47:00]: «Bedre samarbeid mellom tjenester er avgjørende for barnets beste i barnevernssaker, spesielt mellom barnevern og helsetjenester. Flere utvalg har gjentatte ganger påpekt behovet for forbedringer. Jeg stilte et lignende spørsmål for over ett år siden, men ser ingen resultater.

Derfor spør jeg igjen: Hvordan har statsråden konkret samarbeidet med helse- og omsorgsministeren siden stortingsmøtet 28. februar 2024, og hvorfor ser vi fortsatt ingen resultater?»

Statsråd Lene Vågslid [12:47:31]: Eg er einig med representanten i at godt samarbeid mellom barnevernet og helsetenestene er avgjerande for at barn i barne-

vernet skal få den hjelpa dei treng. Eg er nok ikkje einig i at ein ikkje ser nokon resultat. Helseministeren og eg har sett i verk ei rekkje tiltak som skal sikre betre samarbeid og hjelp, og desse kjem eg til å gjere greie for i kvalitetsløftet for barnevernet, som eg kjem til å leggje fram for Stortinget før påske.

Kvalitetsløftet byggjer på regjeringa sin strategi «Vårt felles ansvar – ny retning for barnevernets institusjonstilbud». Der følgjer me bl.a. opp barnevernsinstitusjonsutvalet sine forslag om at alle barnevernsinstitusjonar skal ha knytt til seg eit helseteam frå spesialisthelsetenesta, med kompetanse innanfor både psykisk helse og ruslidingar. Desse teama skal tilby helsehjelp og gje rettleiing til personalet. Arbeidet med å etablere helseteam er godt i gang i alle helseregionar.

Barn med rusmiddelutfordringar skal få helsehjelp på same måte som vaksne. I tråd med strategien jobbar både helseministeren og eg med å styrkje ruskompetansen både i barnevernssektoren og i helsesektoren, og me planlegg for at spesialisthelsetenesta skal overta ansvaret for den rusbehandlinga som i dag skjer i barnevernsinstitusjon. Helseministeren og eg er òg einige om ein ny modell for tverrfagleg helsekartlegging av barn som skal flytte ut av heimen. Auka involvering av ordinære tenester skal bidra til at fleire barn blir kartlagde, og at barna får raskare tilgang til nødvendig helsehjelp og vidare utgreiing. Direktoratata er allereie i gang med å greie ut føresetnadene for den nye modellen.

Mange rapportar har vist ei manglande felles forståing på tvers av tenestene. Det er ei viktig årsak til at barn i barnevernet ikkje alltid får den hjelpa dei treng. Difor har helseministeren og eg gjeve direktorata i oppdrag å utarbeide felles faglege retningslinjer om oppfølging av barn i barnevernet med alvorlege psykiske lidningar. Ein oppdatert versjon av rundskrivet om samarbeid mellom barnevernstenestene og psykiske helsetenester til det beste for barnet blei publisert førre veke. Rundskrivet avklarar ansvaret, oppgåvene og pliktene til tenestene og viser korleis dei kan samarbeide til det beste for barnet.

Tage Pettersen (H) [12:50:01]: Takk for svaret. I sak etter sak ser vi at barn i barnevernet ikke får den nødvendige helsehjelpen. Det er ikke fordi behovene er uklare, men fordi tjenestene ikke klarer å samarbeide. Det handler heller ikke om mangel på kunnskap, men mangel på styring. Barn og familier opplever at de midt i kriser må koordinere mye av hjelpen selv, og familier overlates til kaos mens systemene – synes det som – kranbler om ansvar. Da er det ikke nok å erkjenne problemet. Det må styres og leveres.

Vestre sa i et svar tidligere i spørretimen i dag, angående de ambulante teamene som nå også familiemi-

nisteren løfter fram, at det er prisverdig at media har gjort en kartlegging og gir dem styringsinformasjon. Det er åpenbart ikke godt nok. Hvem har egentlig ansvaret når barnevern og helsetjenesten ikke klarer å få til dette samarbeidet? Og hvordan sørger statsråden for at dette ansvaret faktisk blir tatt?

Statsråd Lene Vågslid [12:50:57]: Det kan hende eg kjem til å gjenta det eg sa i mitt første svar. Representanten har rett i at ei utfordring er manglande felles forståing på tvers av tenestene, og det er difor både helseministeren og eg har gjeve det oppdraget me no har gjort, om å utarbeide felles faglege retningslinjer. Det at me i førre veke oppdaterte rundskrivet eg viste til, er av stor betydning. Der avklarar ein ansvar, oppgåver og plikter tydelegare.

Når det gjeld dei ambulante helseteama, vil eg korrigere representanten litt i sitt spørsmål når påstanden er at det ikkje skjer noko. Eg er einig i at me må vere utolmodige på vegner av ungane, slik at dei får best mogleg helsehjelp, men det stemmer ikkje at me ikkje har gjort noko. Allereie då NOU-en frå barnevernsutvalet var på høyring, sette helseministeren i gang beskjeden til helseføretaka om å starte etableringa av dei helseteama, og dei er godt i gang.

Tage Pettersen (H) [12:52:03]: Hvis en ser hva f.eks. moren til Mina og Mille gjentatte ganger har sagt i media, er nok opplevelsen av at det har skjedd noe der ute, forholdsvis liten. Om et rundskriv som er oppdatert, vil bli viktig, gjenstår selvfølgelig å se. Vi har fått mange rapporter de siste årene som indikerer nettopp en systemsvikt, som vi nå har vært innom. Dette er ikke noe nytt. Både barnevernsbarn og pårørendeorganisasjoner har ropt varsko i årevis. Jeg har selv gjentatte ganger sagt at vi står i en nasjonal barnevernskrise som krever sterkere tiltak. Hvilke konkrete, målbare tiltak har Støre-regjeringen iverksatt siden juni 2024, da den siste rapporten kom, for å møte systemsvikten, spesielt innen samhandling? Det hjelper ikke å henvise til kvalitetsmeldingen som kommer. Jeg spør: Hva er det som har vært gjort fram til i dag, som er merkbart for de sårbare barna der ute?

Statsråd Lene Vågslid [12:53:03]: La meg vere tydeleg på at når ungar ikkje får den hjelpa dei treng i barnevernet, og når me opplever at ungar døyr under barnevernet si omsorg, er det djupt tragisk, og det er svært alvorleg. Difor vil eg understreke at eg deler utolmodet med at me kjem lenger, og at me får gjort endå meir. Når me diskuterer kva som er gjort og ikkje gjort, kan ein godt gjere litt narr av retningslinjer, om representanten vil det, men me veit at det har noko å seie at ein tydeleggjer ansvar og oppgåver. Me veit at det har noko

å seie at helseministeren og eg er tydelege i oppdraga til både helseføretak og barnevern. I kvalitetsløftet som skal leggjast fram før påske, kjem eg til å peike ut ei ny retning for institusjonsbarnevernet, og det kjem framleis til å vere behov for å arbeide med forbetringar. Då trur eg særleg på helseteama, som er godt i gang.

Presidenten [12:54:07]: Den ordinære spørretimen er omme.

Sak nr. 3 [12:54:11]

Referat

Presidenten [12:54:11]: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.54.

